# Politica externă a României de la afirmarea statului modern la provocările anului 2026[1]

Autonomie, integrare și capacitate de influență

*Valoarea unei politici externe se măsoară prin ceea ce lasă țării.*

***Corneliu PIVARIU***

## Retrospectivă istorică a succeselor și eșecurilor

Formarea statului român modern a fost posibilă prin întâlnirea dintre voința politică internă și o conjunctură europeană favorabilă. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza în 1859 a folosit posibilitățile deschise de Convenția de la Paris, iar recunoașterea ei a cerut o acțiune diplomatică susținută. Cuza, Vasile Alecsandri și Costache Negri au contribuit, prin funcții și misiuni diferite, la transformarea unei soluții politice românești într-o realitate acceptată de puterile europene. Unificarea administrativă din 1862 a dat acestei acțiuni o bază instituțională comună. Prima lecție a fost aceea că inițiativa internă produce efecte durabile când este urmată de recunoaștere și de organizarea statului.

Independența din 1877–1878 a rezultat din decizie politică, efort militar și negociere. Carol I, Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu au avut responsabilități distincte, dar convergente. România a obținut recunoașterea independenței și Dobrogea, în condițiile impuse de Congresul de la Berlin, însă a pierdut în favoarea Rusiei cele trei județe din sudul Basarabiei. Succesul întemeierii statului independent a coexistat cu experiența dureroasă a limitelor unei cooperări cu o mare putere. Promisiunile făcute unui partener mai mic puteau fi reconsiderate când se stabilea noul raport de forțe.[2]

[1] Dedic acest studiu memoriei ambasadorului Mihnea Constantinescu (1961–2018), cu prilejul comemorării, la 18 noiembrie 2026, a opt ani de la trecerea sa în eternitate. Absolvent al Facultății de Energetică din București, șef de promoție în 1986, doctor în inginerie nucleară și fost cadru didactic al Politehnicii, a pus competența profesională în serviciul diplomației. A fost secretar de stat și director general pentru afaceri politice în MAE, director al Cancelariei Primului-Ministru, consilier de stat și consilier diplomatic, ambasador cu însărcinări speciale și reprezentant special al Guvernului pentru securitate energetică. A făcut parte din Consiliul Regal între octombrie 2010 și decembrie 2015. Ca președinte al Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului, din martie 2016 până în martie 2017, a contribuit la adoptarea definiției de lucru a antisemitismului. Competența, discreția și continuitatea serviciului public, ilustrate de activitatea sa, rămân repere pentru diplomația română și pentru responsabilitatea față de adevărul istoric și demnitatea umană.

[2] Keith Hitchins, Romania 1866–1947, Oxford University Press, 1994, în special capitolele despre independență, Primul Război Mondial și politica externă interbelică; cuprins și prezentare. Pentru 1859–1862: AGERPRES, Demersuri diplomatice ale ministrului Vasile Alecsandri pentru recunoașterea dublei alegeri, 31 ianuarie 2024.

Alianța din 1883 cu Austro-Ungaria și Germania a urmărit protecția unui stat expus presiunii ruse. Ea a oferit un sprijin strategic, dar a creat o tensiune între securitatea imediată a Regatului și situația românilor din Transilvania. Caracterul ei secret a redus dezbaterea publică și a concentrat opțiunea în cercul restrâns al conducerii. În 1913, România a câștigat o poziție importantă în negocierile de pace balcanice, asociată rolului lui Titu Maiorescu. Dobândirea Cadrilaterului a adus însă și dificultăți de administrare și de relație cu Bulgaria. Extinderea teritorială trebuie judecată și prin sustenabilitatea politică a rezultatului.

În Primul Război Mondial, Ion I. C. Brătianu a negociat intrarea alături de Antantă în urmărirea obiectivului unității naționale. Alegerea din 1916 a avut o justificare politică puternică, dar pregătirea militară insuficientă și sprijinul aliat sub așteptări au contribuit la pierderi grave și la ocuparea unei mari părți a țării. Unirea din 1918 și recunoașterea internațională ulterioară au fost rezultatul acțiunii românilor din provincii, al rezistenței militare și al prăbușirii imperiilor, susținute de un efort diplomatic în care au contat și regele Ferdinand, regina Maria și echipele de negociatori. A le atribui exclusiv unei cancelarii sau unui singur lider ar diminua complexitatea realizării.

Diplomația interbelică a urmărit păstrarea frontierelor și apărarea ordinii stabilite după război. Relația cu Franța, alianța cu Polonia, Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică au construit o rețea de sprijin. Take Ionescu și Nicolae Titulescu au dat consistență acestor orientări. Titulescu a asociat promovarea intereselor României cu securitatea colectivă și cu participarea activă la Societatea Națiunilor. Prestigiul său a fost un avantaj, iar tentativa de a îmbunătăți raporturile cu URSS trebuie analizată în contextul căutării unor garanții, fără a presupune că disputa asupra Basarabiei putea fi astfel eliminată.

Prăbușirea din 1940 a arătat fragilitatea acestui sistem când partenerii principali au fost înfrânți sau au devenit incapabili să intervină. Pactul germano-sovietic, căderea Franței și presiunile convergente asupra României au avut un rol decisiv în pierderile teritoriale. Răspunderea internă privește și slăbiciunea pregătirii, incoerența unor decizii și degradarea regimului politic. Eșecul nu poate fi explicat exclusiv prin abandonul aliaților și nici imputat integral unui ministru. Diplomația nu dispunea de forța necesară pentru a compensa singură schimbarea radicală a mediului european.

Alianța cu Germania nazistă a oferit în 1941 perspectiva recuperării Basarabiei și a nordului Bucovinei, dar a antrenat România într-un război de amploare. Continuarea campaniei dincolo de Nistru a angajat țara dincolo de obiectivul inițial și i-a sporit costurile militare și politice. Prin actul de la 23 august 1944, în care regele Mihai a avut un rol central, România a schimbat tabăra și a anunțat încetarea unilaterală a ostilităților, fără a putea împiedica ocupația sovietică. O parte a istoriografiei interpretează drept oportunistă decizia regelui și a susținătorilor săi de a acționa înaintea încheierii unei înțelegeri pe care regimul Antonescu o negocia

deja.[3] România a recuperat nordul Transilvaniei prin reglementarea păcii, dar a intrat într-o ordine care i-a restrâns drastic suveranitatea.

Această succesiune relevă o constantă. România a reușit când a identificat obiective realizabile, a folosit competiția dintre puteri și a asigurat continuitatea efortului intern. A devenit vulnerabilă când garanțiile au rămas fără mijloace, când prestigiul a fost confundat cu puterea sau când decizia personală a scăpat verificării. Personalitățile au făcut diferența în interiorul acestor condiții, uneori lărgind opțiunile, alteori agravând constrângerile. De aici trebuie pornită comparația perioadelor comunistă și postcomunistă.

## 1 Introducere și metoda comparației

Întrebarea acestui studiu este cât de eficient și-a transformat România poziția internațională în securitate, dezvoltare și libertate efectivă de decizie. Comparația ține seama de natura regimurilor și de consecințele deciziilor lor pentru societate, oferind criterii pentru a judeca atât lecturile nostalgice, cât și respingerile în bloc. Un rezultat diplomatic poate fi recunoscut chiar dacă a fost obținut de un regim represiv. Costurile represiunii și efectele asupra societății rămân însă parte a bilanțului acelui regim și pot afecta durabilitatea rezultatului extern.

Interesul național este înțeles aici ca protejare a existenței statului, a securității cetățenilor și a posibilităților lor de dezvoltare, prin mijloace compatibile cu obligațiile asumate și cu drepturile fundamentale. Conducerea politică îl formulează, dar nu îl epuizează prin propriile preferințe. În regimul comunist, monopolul partidului asupra deciziei a făcut dificilă contestarea unor alegeri prezentate drept interese ale întregii națiuni. În democrație, pluralismul permite corectarea lor, dar competiția internă poate produce inconsecvență și folosirea politicii externe în scop electoral.

Autonomia desemnează posibilitatea de a alege între opțiuni reale și de a susține alegerea. Integrarea înseamnă participarea la instituții care oferă drepturi și impun obligații. Cele două se pot întări reciproc atunci când un stat câștigă, prin reguli și alianțe, o capacitate pe care singur nu o avea. În același timp, autonomia față de un centru extern nu garantează libertatea cetățenilor, iar apartenența la o organizație puternică nu asigură automat influență asupra deciziilor ei. Aceste diferențe sunt necesare pentru o comparație corectă.

Fiecare caz este evaluat prin obiectivul urmărit, alternativele disponibile, instrumentele mobilizate, rezultatul obținut și costul suportat. Contează și ceea ce a rămas funcțional după schimbarea liderului sau a contextului. O vizită la nivel înalt dovedește acces, un acord arată convergență declarată, iar un proiect finalizat sau

[3] În seara de 23 august 1944, regele Mihai I a anunțat încetarea ostilităților împotriva Uniunii Sovietice. În zilele care au urmat, înainte de semnarea Convenției de Armistițiu la Moscova, la 12 septembrie, Armata Roșie a continuat să dezarmeze și să ia în captivitate militari români. Potrivit unei estimări a Marelui Stat Major, pe frontul din Moldova au fost luați prizonieri circa 130.000 de militari români.

o decizie modificată oferă un indiciu mai concludent al influenței exercitate. Numărul brut al vizitelor, declarațiilor sau conferințelor nu este suficient pentru a compara perioade de durate diferite.

Sursele diplomatice și documentele interlocutorilor sunt confruntate cu tratatele, hotărârile internaționale și rezultatele verificabile. Memoriile au valoare pentru reconstituirea percepțiilor și a mecanismelor, dar pot supraevalua rolul autorilor. Evaluările străine reflectă și interesele celor care le-au redactat. În cazul activităților confidențiale, absența documentelor publice nu dovedește absența unei contribuții, dar nici nu permite atribuirea ei ca fapt. Studiul păstrează distincte documentul, interpretarea și recomandarea.

Comparația principală urmărește intervalele 1965–1989 și 1990–2026, cu prezentarea antecedentelor comuniste de după 1945. Documentarea se oprește la sfârșitul lunii octombrie 2026. Studiul distinge inițiativele anunțate până la acea dată de rezultatele deja obținute. Pentru diplomația economică sunt distinse contractele semnate, livrările efectuate și sumele încasate, iar pentru securitate, promisiunile și capacitățile efective. Aplicarea acestor criterii permite identificarea progreselor și a limitelor din timpul aceleiași administrații.

## 2 Contextul strategic și moștenirea de la începutul perioadei

În primii ani de după război, politica externă a fost condiționată de prezența militară sovietică și de transformarea regimului intern. Tratatul de pace din 1947 a fixat statutul de stat învins și limitele teritoriale, iar sovietizarea a redus capacitatea de decizie proprie. Eliminarea lui Gheorghe Tătărescu de la conducerea diplomației și instalarea Anei Pauker au însoțit consolidarea controlului comunist. Integrarea în CAER și apoi în Tratatul de la Varșovia a plasat România în structurile blocului estic. În această etapă, spațiul pentru o politică distinctă a fost foarte restrâns.

Desprinderea parțială nu a început în 1965. Gheorghe Gheorghiu-Dej și colaboratorii săi au urmărit reducerea unor forme de control sovietic și protejarea propriei conduceri. Retragerea trupelor sovietice în 1958 a avut o importanță strategică reală. Ea a rezultat din demersuri românești și din calculul conducerii de la Moscova, într-un moment în care regimul de la București era considerat stabil și loial. Participarea sa la reprimarea politică a crizei ungare din 1956 împiedică interpretarea retragerii ca rezultat al unei confruntări democratice cu dominația sovietică.[4]

Disputele privind specializarea economiilor socialiste, industrializarea și raporturile dintre partide au accentuat diferențele. Declarația din aprilie 1964 a afirmat egalitatea și dreptul fiecărui partid de a-și stabili politica, respingând

[4] Dennis Deletant, Romania under Communism Paradox and Degeneration, Routledge, 2019, prezentarea volumului; Wilson Center, New Evidence on Romania and the Warsaw Pact 1955–1989, studiu și documente. Cele două repere permit examinarea distinctă a retragerii sovietice, autonomiei externe și controlului intern.

subordonarea față de un centru unic. Documentul a lărgit baza politică a autonomiei externe, dar nu a pus în discuție monopolul partidului în interior. Interesul statului de a câștiga libertate de acțiune s-a suprapus cu interesul conducerii de a evita intervenția sovietică în propriile decizii.

Bipolaritatea a dat acestei politici o valoare de negociere. Occidentul era interesat de diferențele din blocul sovietic, iar conflictul chino-sovietic a creat posibilitatea unor relații pe care alte state est-europene le gestionau mai greu. România putea deveni interlocutor fără a dispune de resursele unei mari puteri. Poziția sa era însă condiționată de menținerea echilibrului: prea puțină diferențiere o făcea mai puțin utilă Occidentului, iar o ruptură de fond cu Moscova implica riscuri pe care conducerea nu era pregătită să le asume.

## 3 Extinderea autonomiei diplomatice între 1965 și 1975

Nicolae Ceaușescu a moștenit o orientare de diferențiere și a amplificat-o, sprijinit inițial de o conducere în care Ion Gheorghe Maurer și Corneliu Mănescu aveau experiență și relații externe importante. Relațiile diplomatice cu Republica Federală Germania, stabilite în 1967, au arătat disponibilitatea Bucureștiului de a acționa distinct în interiorul blocului estic. Menținerea relațiilor cu Israelul după războiul din iunie 1967 a oferit, la rândul ei, un canal valoros, fără a exclude relațiile cu statele arabe. Utilitatea României provenea tocmai din posibilitatea de a discuta cu interlocutori aflați în conflict.

Condamnarea intervenției în Cehoslovacia, în august 1968, a fost un act politic semnificativ. Conducerea a refuzat participarea și a exprimat public opoziția față de încălcarea suveranității unui stat aliat. Poziția a întărit sprijinul intern și reputația externă, dar România a rămas membră a Tratatului de la Varșovia. Bucureștiul a apărat un principiu de care depindea propria securitate și, simultan, libertatea conducerii de a-și menține regimul. Importanța gestului nu cere transformarea lui într-o ruptură de alianță care nu a avut loc.

Vizita lui Richard Nixon din august 1969 a confirmat interesul american pentru această diferențiere. Memorandumul pregătitor din iulie arată că administrația de la Washington examina măsuri concrete privind comerțul, creditarea și accesul României la instituții financiare. În convorbirile de la București, partea română a insistat asupra cooperării științifice și tehnologice. Deschiderea politică era, prin urmare, legată de un obiectiv de modernizare, iar partea americană urmărea propriile avantaje în competiția cu URSS. Apropierea răspundea unor interese de ambele părți. Garanțiile americane de securitate rămâneau în afara cadrului acestei cooperări.[5]

[5] Departamentul de Stat al SUA, Foreign Relations of the United States (FRUS), 1969–1976, vol. XXIX, doc. 181, Improving Relations with Romania, 15 iulie 1969, memorandum, și doc. 183, convorbirea Nixon–Ceaușescu, 2 august 1969, text. Pentru relațiile cu RFG: Ministerul german de Externe, relații bilaterale.

Documentele diplomatice consemnează folosirea canalelor românești spre China și Vietnam. Ion Gheorghe Maurer a transmis mesaje și evaluări privind posibilitatea unor negocieri pentru Vietnam, iar diplomația română a participat la comunicările exploratorii americano-chineze. Bucureștiul a oferit unul dintre canalele de comunicare. Deschiderea decisivă pentru vizita secretă a lui Henry Kissinger la Beijing, în 1971, s-a realizat prin Pakistan. În dosarul vietnamez, transmiterea unor poziții nu a produs de la sine încheierea războiului. Valoarea contribuției constă în facilitarea comunicării în condiții dificile, cu limitele sale demonstrabile.[6]

Alegerea lui Corneliu Mănescu la președinția celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a ONU, în 1967, a reprezentat o recunoaștere a competenței personale și a profilului diplomatic al României. Funcția nu îi oferea însă statului român controlul agendei mondiale. Ea crea acces, responsabilități de procedură și ocazii de influență care trebuiau valorificate prin negocieri. Mănescu ilustrează rolul diplomatului capabil să transforme o orientare politică într-o relație profesională acceptată de interlocutori diferiți.[7]

Participarea la procesul CSCE a permis României să susțină egalitatea statelor, neamestecul și luarea deciziilor prin consens. Încheierea Actului final de la Helsinki, în 1975, a oferit un cadru politic favorabil unor asemenea preocupări. Documentul conținea și angajamente privind drepturile omului și contactele dintre persoane. Această cuprindere avea să expună contradicția dintre principiile invocate în exterior și practica internă. Un instrument conceput și pentru securitatea statului nu putea fi interpretat credibil numai prin articolele convenabile conducerii.[8]

Accesul la FMI și Banca Mondială în 1972, precum și dezvoltarea relațiilor economice occidentale au extins opțiunile de finanțare și tehnologie. Acordarea tratamentului comercial american al națiunii celei mai favorizate în 1975 a adăugat un avantaj important. Negocierea politică și munca administrativă au dat efect practic prestigiului de care se bucura conducerea. Participarea la instituții și accesul la credite au creat însă și obligații, riscuri financiare și nevoia unei evaluări economice riguroase.[9]

---

[6] FRUS, 1964–1968, vol. V, doc. 411, nota editorială asupra canalului Packers pentru Vietnam, document; National Security Archive, Kissinger’s Secret Trip to China, cu documente americane declasificate, dosar. Documentele disting participarea românească la comunicări de canalul pakistanez folosit pentru deplasarea din iulie 1971.

[7] ONU, biografia lui Corneliu Mănescu, președinte al celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale, prezentare; lista președinților Adunării Generale, cronologie.

[8] CSCE, Actul final de la Helsinki, 1 august 1975, text și informații oficiale. Documentul reunește principii privind suveranitatea și neintervenția cu angajamente privind drepturile omului și cooperarea.

[9] FMI, România, data aderării 15 decembrie 1972, fișa de țară; Decretul nr. 493 din 7 decembrie 1972 privind acceptarea aderării la instituțiile financiare, Portalul Legislativ. Pentru relația economică americană: FRUS, 1981–1988, vol. X, doc. 155, evaluare documentară.

Menținerea relațiilor cu Israelul și dialogul cu statele arabe au permis Bucureștiului să deschidă și un canal direct către reprezentanții palestinieni. Nicolae Ceaușescu s-a întâlnit pentru prima dată cu Yasser Arafat la Cairo, în aprilie 1972, iar Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) a avut o reprezentanță permanentă la București începând din 1974. România a susținut includerea reprezentanților palestinieni în negocierile de pace și dreptul poporului palestinian la autodeterminare. Diplomația română a susținut aceste poziții și în dialogul cu Israelul. În 1977, la întâlnirea cu premierul Menachem Begin, Bucureștiul a pledat pentru recunoașterea drepturilor naționale ale palestinienilor și pentru participarea OEP la negocieri. Contribuția Bucureștiului s-a concretizat în menținerea canalelor de comunicare și în susținerea unei soluții negociate.[10]

Deschiderea s-a extins și în Africa, unde decolonizarea a creat noi posibilități de cooperare. Bucureștiul a căutat parteneri dincolo de afinitățile ideologice, atât în nordul continentului, cât și în Africa subsahariană. În relația cu Republica Centrafricană, de pildă, acordul comercial din 1968 a fost urmat, în 1973, de un acord general care prevedea asistență tehnică, studii pentru proiecte economice, pregătirea de cadre și o comisie mixtă de cooperare. Acest tip de relație a extins prezența diplomatică și economică a României și a deschis piețe pentru întreprinderile românești. Valoarea cooperării depindea de proiectele realizate și de continuitatea schimburilor, criterii care devin importante în etapa următoare.[11]

Bilanțul perioadei este favorabil în ceea ce privește lărgirea marjei diplomatice și diversificarea relațiilor. Explicația reunește contextul internațional, inițiativa conducerii și calitatea unor echipe. O parte importantă a capitalului extern se concentra deja în jurul lui Ceaușescu, în timp ce mecanismele interne de verificare a deciziilor rămâneau slabe. Păstrarea avantajelor obținute depindea de capacitatea de a le transforma în instituții și investiții viabile.

## 4 Valorificarea relațiilor și acumularea vulnerabilităților între 1976 și 1981

În a doua jumătate a anilor ’70, România a continuat să beneficieze de relațiile construite anterior. Dialogul cu Statele Unite și marile state europene a coexistat cu legături în Orientul Mijlociu, Africa și Asia. Diversificarea partenerilor răspundea nevoii de piețe, materii prime și proiecte industriale și reducea riscul dependenței

[10] Daniela Osiac, „Romania and the Peace Process in the Middle East (1965–1990)”, Analele Universității din Craiova. Istorie, XX, nr. 2 (28), 2015, p. 132. FRUS, 1977–1980, vol. XX, doc. 184, memorandumul convorbirii dintre Cyrus Vance și ambasadorul Nicolae Nicolae, Washington, 14 septembrie 1977, privind discuțiile Begin–Ceaușescu din august 1977.

[11] Acordul româno-centrafrican privind livrările reciproce de mărfuri, 13 septembrie 1968, Buletinul Oficial nr. 11 din 26 ianuarie 1969. Acordul general de colaborare din 26 iulie 1973, United Nations Treaty Series, vol. 931, pp. 154–155, în special art. 5–7. Alba-Iulia Catrinel Popescu, „The Evolution of Economic Relations Between Romania and the Sub-Saharan States Before December 1989 and in the First Two Decades of Transition”, Editura Universității Naționale de Apărare «Carol I».

de un singur partener. ***Diplomația economică, întreprinderile de comerț exterior și specialiștii trimiși în străinătate au dat României mijloacele de a transforma relațiile politice în cooperare economică la scară mai largă.***

Relațiile simultane cu Israelul și statele arabe au susținut un rol de intermediere. Convorbirea Carter–Ceaușescu din 12 aprilie 1978 consemnează explicit aprecierea președintelui american pentru contribuția românească la pregătirea vizitei lui Anwar el-Sadat la Ierusalim. Documentul delimitează contribuția Bucureștiului la pregătirea contactului. Deciziile le-au aparținut lui Sadat și lui Menachem Begin, iar Statele Unite au avut rolul esențial în negocierile care au dus la acordurile de la Camp David.[12]

Ceaușescu oferea acces la nivel politic înalt. George Macovescu și, ulterior, Ștefan Andrei, împreună cu diplomații și consilierii, pregăteau întrevederile și menținеau contactele. *Relațiile personale puteau reduce neîncrederea și puteau transmite mesaje pe care canalele obișnuite le gestionau greu. Pentru ca ele să servească statul, informația și angajamentele trebuiau consemnate și urmărite de instituțiile statului. Când un canal depinde exclusiv de disponibilitatea liderului, continuitatea sa devine vulnerabilă la schimbarea acestuia.*

Contractele externe, construcțiile industriale, lucrările de infrastructură și cooperarea tehnică au creat venituri, locuri de muncă și experiență. Aceste efecte economice pot fi evaluate distinct de prezentarea lor propagandistică, urmărind valoarea contractată, livrarea efectivă, suma încasată și creanța rămasă. Plata întârziată, creditarea partenerului, dificultățile de întreținere și riscurile politice puteau reduce rentabilitatea unor proiecte prezentate drept succese. Existența unei piețe nu demonstra că toate schimburile realizate pe ea erau profitabile.

Deschiderea a adus tehnologii și finanțare pentru industrializare. Vulnerabilitatea a apărut când ritmul investițiilor a depășit capacitatea economiei de a produce eficient și de a obține valuta necesară. Industriile consumatoare de energie au devenit mai greu de susținut după șocurile petroliere. Dependența de importuri și credite occidentale nu era compatibilă, pe termen lung, cu refuzul unei adaptări economice suficiente. Prestigiul diplomatic putea facilita accesul la resurse, dar nu putea corecta productivitatea scăzută sau deciziile de investiții greșite.[13]

Relația cu lumea occidentală a devenit mai sensibilă și la situația internă. Emigrarea, tratamentul minorităților și restrângerea drepturilor intrau tot mai mult

[12] FRUS, 1977–1980, vol. XX, doc. 200, convorbirea Carter–Ceaușescu din 12 aprilie 1978, document. Aprecierea lui Carter privește contribuția românească la pregătirea vizitei lui Sadat; ea nu atribuie Bucureștiului conducerea negocierilor egipteano-israeliene.

[13] FRUS, 1981–1988, vol. X, doc. 155, analiza economiei și a relațiilor externe românești din 1987, secțiunile privind industrializarea, energia și datoria, document. Evaluările americane sunt surse ale interlocutorului și trebuie citite împreună cu documentele și datele românești.

în evaluarea cooperării. Conducerea de la București tindea să interpreteze aceste condiționări exclusiv ca presiune asupra suveranității. Partenerii occidentali nu renunțaseră la calculul strategic, dar toleranța față de abuzuri nu era nelimitată. Avantajul de a avea o politică distinctă de cea sovietică nu putea proteja permanent orice decizie internă.

La începutul anilor ’80, România dispunea încă de acces și relații, dar sustenabilitatea lor se deteriora. Succesul diplomatic nu dispăruse, iar vulnerabilitățile nu erau toate produse din exterior. Capitalul acumulat putea fi folosit pentru adaptare, însă centralizarea tot mai accentuată limita discutarea alternativelor. Eșecul ulterior nu anulează realizările anterioare, însă arată că ele nu fuseseră suficient consolidate.

## 5 Criza și izolarea între 1982 și 1989

Criza datoriei a restrâns libertatea economică, iar răspunsul conducerii a agravat costurile sociale. Dobânzile internaționale, prețul energiei și dificultățile de finanțare au fost factori externi importanți. Structura investițiilor și eficiența redusă a unei părți a industriei au avut însă cauze interne. Alegerea rambursării accelerate, prin comprimarea importurilor și a consumului, a fost o decizie politică. Ea trebuie comparată cu alternativele de renegociere și reformă disponibile, chiar dacă nici acestea nu ar fi fost lipsite de costuri.

Achitarea datoriei externe, anunțată în 1989, a eliminat o categorie de obligații financiare, dar nu a refăcut competitivitatea economiei și nici încrederea partenerilor. Reducerea accesului la tehnologie și sacrificarea condițiilor de trai au afectat resursele pe care se sprijinea însăși acțiunea externă. Un stat poate deveni mai puțin dependent de un creditor și, simultan, mai vulnerabil prin slăbirea economiei și a societății. Libertatea formală față de datorie nu era echivalentă cu o capacitate mai mare de a influența mediul internațional.

Disputa privind emigrarea ilustrează legătura directă dintre decizia internă și rezultatul diplomatic. Memorandumul Shultz–Reagan din februarie 1983 privea consecințele decretului românesc care condiționa emigrarea de rambursarea cheltuielilor de școlarizare. Documentul propunea măsuri americane de retragere a avantajelor comerciale dacă aplicarea continua. El nu dovedește că tratamentul comercial a fost eliminat în acel an, dar arată cât de concretă devenise condiționarea. Negocierea putea modifica un efect, fără a rezolva contradicția de fond.[14]

Renunțarea românească la clauza națiunii celei mai favorizate în 1988 a fost prezentată ca refuz al ingerinței. În practică, ea a redus un instrument de cooperare

[14] FRUS, 1981–1988, vol. X, doc. 106, George Shultz către Ronald Reagan, Termination of MFN for Romania, 19 februarie 1983, memorandum. Textul este o propunere de politică și nu trebuie confundat cu dovada retragerii efective a clauzei în 1983.

economică și a confirmat deteriorarea relației cu Washingtonul. Limitele concesiilor occidentale erau atinse, iar utilitatea strategică a României se modifica pe fondul dialogului americano-sovietic. Diferențierea față de Moscova nu mai avea aceeași valoare pentru un Occident care negocia direct cu Mihail Gorbaciov.[15]

Raportarea conducerii române la reformele sovietice a accentuat rigiditatea. Opoziția față de intervenția externă continua să aibă o justificare de securitate, dar refuzul schimbării devenea tot mai greu de separat de apărarea propriei puteri. În interior, politica represivă și cultul personalității au redus calitatea informației ajunse la vârf și au sancționat corecția profesională. Diplomații puteau păstra relații și transmite evaluări, însă spațiul lor de a influența opțiunea finală se îngusta.

Corpul diplomatic a păstrat o parte dintre relațiile externe și o experiență profesională care a putut fi folosită după 1989. Această continuitate arată că instituția avea o capacitate proprie, dincolo de deciziile conducerii politice. Eșecul principal a fost incapacitatea regimului de a adapta politica externă la transformarea mediului internațional și la epuizarea resurselor interne. În ultimii ani, continuitatea unor formule diplomatice a ascuns pierderea capacității de a obține beneficii comparabile.

Perioada demonstrează riscul personalizării excesive. Același lider care susținuse inițiative utile a blocat ulterior corecții necesare. Recunoașterea acestui fapt nu cere nici idealizarea începutului, nici prezentarea întregii etape comuniste ca o succesiune uniformă de eșecuri. Când controlul politic exclude confruntarea cu faptele, conducerea poate consuma capitalul diplomatic pentru apărarea unei opțiuni tot mai costisitoare pentru țară.

## 6 Reorientarea și integrarea euroatlantică între 1990 și 2007

Schimbarea din 1989 a înlăturat constrângerile regimului comunist, dar nu a produs imediat o strategie externă coerentă. România a intrat în tranziție cu o economie dezechilibrată, instituții aflate în transformare și o reputație afectată de ultimii ani ai dictaturii. Violențele interne și dificultățile consolidării democratice au redus încrederea partenerilor occidentali. Diplomația nu putea compensa integral decizii interne care contraziceau imaginea unei democratizări stabile. Primele guvernări trebuiau să redefinească și relația dintre președinte, guvern, parlament și corpul diplomatic.

Conducerea lui Ion Iliescu a exprimat treptat opțiunea integrării occidentale, dar începutul a fost marcat de ezitări și de moștenirea relației cu URSS. Tratatul româno-sovietic semnat în aprilie 1991, rămas neratificat, aparținea unei lumi care dispărea rapid. Semnarea sa arată cât de greu a fost pentru conducerea de atunci să evalueze viteza schimbării. Ipoteza că relațiile personale sau influențele ascunse

[15] Wilson Center, New Evidence on Romania and the Warsaw Pact 1955–1989, secțiunea despre deteriorarea relației cu SUA și renunțarea la MFN în februarie 1988, studiu.

ar fi determinat toate opțiunile ulterioare ar cere dovezi suplimentare. Dispariția URSS a impus regândirea securității României și a raporturilor cu vecinătatea estică.

Odată cu destrămarea blocului sovietic, diferențierea față de Moscova și-a pierdut valoarea ca instrument de negociere cu Occidentul. Apropierea de partenerii occidentali depindea acum de credibilitatea instituțiilor democratice și de capacitatea României de a construi o economie competitivă. Războaiele din fosta Iugoslavie, dificultățile tranziției și persistența influenței ruse în vecinătatea estică au mărit costurile imediate ale acestei orientări. Extinderea NATO și a Uniunii Europene a făcut însă posibilă integrarea României în instituțiile occidentale, perspectivă indisponibilă în perioada comunistă.

Retrospectiv, această ancorare a căpătat o importanță suplimentară odată cu schimbarea raporturilor de putere. Competiția dintre Statele Unite și China, recurgerea Rusiei la forță și dificultatea Europei de a-și mobiliza în comun resursele economice și militare au complicat alegerile Bucureștiului. În regiunea Mării Negre, confruntarea a făcut din protecția rutelor o prioritate. În plan intern, calitatea administrației, finanțele publice și legitimitatea deciziilor stabilesc ce angajamente poate susține România. Schimbările externe îi pot lărgi sau restrânge opțiunile, iar răspunderea pentru alegerile făcute îi revine conducerii țării.

Integrarea europeană și apropierea de NATO au câștigat consistență în prima jumătate a anilor ’90. Semnarea documentului Parteneriatului pentru Pace, la 26 ianuarie 1994, a oferit un cadru practic de cooperare militară. Consensul politic exprimat la Snagov în 1995 și depunerea cererii de aderare la UE au consolidat orientarea. Valoarea acordului dintre partide a constat în menținerea obiectivului peste schimbările de guvernare. El nu a eliminat întârzierile și nici nu a garantat calitatea tuturor reformelor, dar a limitat riscul unei inversări strategice.[16]

Normalizarea relațiilor cu vecinii a devenit o parte a credibilității externe. Tratatul cu Ungaria din 1996 și cel cu Ucraina din 1997 au reflectat nevoia de stabilitate și de reglementare a diferendelor într-un cadru compatibil cu integrarea. Au existat dispute legitime privind formulările, protecția minorităților și efectele istorice. Evaluarea lor cere deosebirea dintre recunoașterea realităților juridice existente și acceptarea unor obligații noi. Integrarea nu absolvea negociatorii de răspunderea pentru detalii, iar o analiză critică a detaliilor nu infirmă automat necesitatea orientării generale.

Alternanța din 1996 a întărit credibilitatea democratică și a adus o concentrare mai mare asupra integrării. Emil Constantinescu a susținut această direcție, iar parteneriatul strategic cu Statele Unite, lansat în timpul vizitei lui Bill Clinton la București din 11 iulie 1997, a oferit un cadru politic durabil. România nu a primit invitația de aderare la summitul NATO de la Madrid din 1997. Acest rezultat a arătat

[16] NATO, semnatarii documentului Parteneriatului pentru Pace, România la 26 ianuarie 1994, registru oficial; Comisia Europeană, Scurt istoric al relațiilor dintre România și UE, cronologie.

distanța dintre sprijinul politic și îndeplinirea condițiilor, dar și faptul că decizia aparținea consensului aliaților, nu exclusiv performanței unui guvern român.[17]

Războaiele din fosta Iugoslavie au pus la încercare opțiunea occidentală într-o societate cu legături și sensibilități regionale. Deciziile privind cooperarea cu NATO au presupus costuri politice și controverse interne. Ulterior, participarea militară în Afganistan și Irak a consolidat relația cu aliații și a produs experiență operațională, cu pierderi umane și obligații materiale. Cadrul juridic și obiectivele celor două intervenții au fost diferite. Sprijinul pentru un partener nu înlătură necesitatea unei evaluări proprii a fiecărei misiuni, a duratei ei și a rezultatelor urmărite.

Aderarea la NATO la 29 martie 2004 și la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007 au modificat poziția țării. România a devenit participantă la apărarea colectivă și la deciziile unei uniuni economice și politice. Rezultatul a implicat administrațiile Iliescu, Constantinescu și Băsescu, guverne succesive, diplomați, militari și negociatori sectoriali. În diplomație au contat, în etape diferite, Sergiu Celac, Adrian Năstase, Teodor Meleșcanu, Adrian Severin, Andrei Pleșu, Petre Roman și Mircea Geoană. La negocierile de aderare la UE au lucrat mai multe echipe, coordonate de negociatori-șefi, între care Vasile Pușcaș[18] a avut un rol deosebit în etapa decisivă. Contribuțiile acestor echipe, diferite ca amploare și rezultate, arată continuitatea instituțională a efortului de aderare.[19]

Președinția română a OSCE din 2001, exercitată de Mircea Geoană, a oferit o experiență de coordonare și gestionare a crizelor într-o organizație multilaterală. Ea arată că integrarea și rolul diplomatic activ se puteau dezvolta simultan. În plan economic, trecerea la piață și orientarea spre UE au deschis oportunități, dar au fost însoțite de pierderea unor capacități industriale și comerciale. Retragerea de pe anumite piețe tradiționale a rezultat din sancțiuni, războaie și schimbarea competitivității, dar și din discontinuitate administrativă. Ponderea fiecărei cauze

[17] Senatul României, Declarația nr. 1 din 12 septembrie 2017 privind parteneriatul strategic cu SUA, cu identificarea momentului din 11 iulie 1997, text oficial; NATO, Enlargement and Article 10, istoricul extinderilor.

[18] Vasile Pușcaș (n. 1952), istoric și diplomat, a fost ministru delegat în Guvernul Adrian Năstase și negociator-șef al României pentru aderarea la Uniunea Europeană (2000–2004). În această calitate, a condus echipa română până la încheierea negocierilor, în decembrie 2004. Între 20 octombrie și 27 noiembrie 2003 a exercitat și atribuțiile de ministru interimar al integrării europene.
Deputat în Parlamentul României între 2000 și 2008, a fost și membru al Parlamentului European în 2007. În decembrie 2008 a fost numit secretar de stat la Departamentul pentru Afaceri Europene, pe care l-a condus cu rang de ministru între 11 februarie și 1 octombrie 2009. Profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, titular al unei Catedre Jean Monnet și cercetător la Institutul de Istorie „George Barițiu”, a fost ales membru corespondent al Academiei Române în 2021 și membru al Academia Europaea în 2025

[19] NATO, cronologia extinderilor și aderarea României la 29 martie 2004, documentare oficială; Uniunea Europeană, România, stat membru de la 1 ianuarie 2007, fișă. Datele se referă la dobândirea calității de membru, nu la toate etapele pregătitoare.

trebuie stabilită pe proiecte, fără a transforma întreaga schimbare într-o explicație unică.[20]

Bilanțul acestei etape este dominat de reușita ancorării euroatlantice. Reformele au fost inegale, iar costurile tranziției au afectat categorii largi ale populației. Cu toate acestea, cadrul obținut a extins securitatea și posibilitățile de dezvoltare. ***Odată încheiată aderarea, România trebuia să formuleze și să susțină obiective proprii în instituțiile ale căror condiții de intrare le îndeplinise. Această trecere s-a dovedit mai dificilă decât sugera succesul aderării.***

## 7 Valorificarea apartenenței între 2008 și 2026

În prima parte a perioadei, politica externă a fost sprijinită de stabilitatea orientării euroatlantice, dar afectată de crize interne, constrângeri economice și priorități insuficient urmărite până la capăt. Găzduirea summitului NATO de la București din 2008 a oferit vizibilitate și acces. Hotărârile summitului au aparținut însă negocierii dintre aliați; simpla organizare nu poate fi echivalată cu influențarea tuturor deciziilor sale. Pentru statul gazdă, valoarea unui asemenea moment depinde și de proiectele pe care le susține înainte și după reuniune.

Un rezultat solid a fost hotărârea Curții Internaționale de Justiție din 3 februarie 2009 privind delimitarea maritimă cu Ucraina. România a folosit dreptul internațional, pregătirea tehnică și continuitatea unei echipe pentru a încheia o dispută. Rolul lui Bogdan Aurescu, ca agent al României, a fost important, alături de experții și diplomații implicați și de susținerea politică a demersului. Hotărârea a delimitat platoul continental și zonele economice exclusive. Suveranitatea asupra Insulei Șerpilor a rămas în afara obiectului litigiului. Precizia obiectului juridic întărește evaluarea succesului.[21]

Consolidarea cooperării cu Statele Unite, participarea la apărarea antirachetă și dezvoltarea structurilor aliate au întărit rolul de securitate al României. Inițiativele regionale, inclusiv formatul București 9 și Inițiativa celor Trei Mări, au creat posibilități de coordonare și conectivitate. Utilitatea lor trebuie măsurată prin poziții comune, finanțare și proiecte executate. Participarea la o reuniune sau înscrierea unui proiect pe o listă internațională reprezintă etape, iar valoarea finală depinde de capacitatea administrației de a asigura contractarea și realizarea.

România a exercitat pentru prima dată președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene între 1 ianuarie și 30 iunie 2019. Într-un semestru marcat de negocierile privind Brexitul și de alegerile pentru Parlamentul European, România a mediat între statele membre și a negociat, în numele Consiliului, acorduri cu Parlamentul

[20] OSCE, Romania begins OSCE Chairmanship for 2001, 2 ianuarie 2001, comunicat; participarea președintelui în exercițiu la semnarea acordului-cadru de la Skopje, august 2001, document.

[21] Curtea Internațională de Justiție, Maritime Delimitation in the Black Sea Romania v. Ukraine, hotărârea din 3 februarie 2009, dosarul cauzei și hotărârea. Obiectul cauzei a fost delimitarea spațiilor maritime, nu suveranitatea asupra Insulei Șerpilor.

European. Mandatul a arătat că România poate folosi responsabilitățile care decurg din apartenența la Uniune pentru a contribui la adoptarea unor decizii de interes comun.[22]

Bilanțul președinției rotative trebuie consemnat în contextul controverselor interne privind statul de drept. Evaluarea negocierii tehnice și cea a credibilității politice generale au criterii proprii, chiar dacă cele două se influențează.

În același an, România a pierdut candidatura pentru un loc nepermanent în Consiliul de Securitate al ONU. În scrutinul decisiv din 7 iunie 2019, Estonia a obținut 132 de voturi, iar România 58. Acesta este un eșec diplomatic verificabil. El justifică examinarea campaniei, a consecvenței mesajului și a relațiilor mobilizate. Rezultatul votului nu dovedește însă singur care dintre factorii invocați în disputa internă a fost determinant. O evaluare instituțională ar trebui să compare angajamentele de sprijin, schimbările de poziție și coordonarea dintre decidenți.[23]

Dosarul Schengen arată cât timp poate cere construirea unui acord între statele membre. Eliminarea controalelor la frontierele aeriene și maritime interne la 31 martie 2024 și a celor terestre interne la 1 ianuarie 2025 a încheiat un proces îndelungat. Au contat pregătirea tehnică, munca diplomatică și schimbarea pozițiilor unor state membre. Întârzierea a avut costuri de mobilitate, timp și încredere, fără a putea fi atribuită integral MAE sau exclusiv actorilor externi. Reușita finală este importantă, iar examinarea anilor pierduți rămâne necesară pentru a înțelege cum se construiește sprijinul într-un sistem bazat pe acordul statelor.[24]

Invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia, începută la 24 februarie 2022, a schimbat nivelul riscului. România a participat la răspunsul aliat, a sprijinit Ucraina, a primit refugiați și a contribuit la menținerea unor fluxuri de transport. Constituirea grupului de luptă NATO condus de Franța și întărirea prezenței aliate au avut o valoare directă pentru descurajare. Acestea sunt rezultate colective la

[22] Prestația premierului Viorica Dăncilă și a echipei sale guvernamentale și diplomatice merită consemnată și prin prisma climatului politic în care a fost pregătit mandatul. La 12 noiembrie 2018, președintele Klaus Iohannis declara public că România era nepregătită să preia președinția Consiliului UE, iar Viorica Dăncilă a arătat ulterior că asemenea mesaje fuseseră vehiculate la nivel european și de unii eurodeputați români. Guvernul finlandez și-a ridicat atunci gradul de pregătire pentru eventualitatea unei inversări a ordinii celor două mandate. În decembrie, Klaus Iohannis a confirmat că România era pregătită, iar preluarea a avut loc la termen. La prezentarea bilanțului în Parlamentul European, la 16 iulie 2019, vicepreședintele Comisiei Europene, Maroš Šefčovič, a felicitat președinția română pentru rezultatele obținute, între care închiderea a 90 de dosare legislative. Printre acordurile negociate în timpul mandatului s-au numărat cele privind modificarea Directivei gazelor naturale și înființarea Autorității Europene a Muncii.

[23] ONU, General Assembly Elects Estonia, Niger, Saint Vincent and the Grenadines, Tunisia, Viet Nam as Non-Permanent Members of Security Council for 2020–2021, GA/12152, 7 iunie 2019, rezultatele votului; înregistrarea oficială A/73/PV.89, proces-verbal. România a avut 78 de voturi în primul tur și 58 în turul decisiv.

[24] Consiliul UE, reuniunea Justiție și Afaceri Interne din 12 decembrie 2024, rezultate; Decizia (UE) 2024/3212 privind eliminarea controalelor la frontierele terestre interne de la 1 ianuarie 2025, EUR-Lex. Controalele aeriene și maritime interne fuseseră eliminate la 31 martie 2024.

care diplomația și apărarea română au contribuit. Ele au și obligații de infrastructură, pregătire și cooperare care trebuie susținute din resurse proprii.[25]

Importanța geografică a țării nu produce automat capacitatea de a stabili agenda. Riscurile pentru navigație, infrastructura energetică și spațiul aerian cer propuneri și mijloace adecvate. Cooperarea dintre România, Bulgaria și Turcia pentru combaterea minelor marine, inițiată prin memorandumul din ianuarie 2024, este un exemplu de răspuns regional aplicat unei nevoi concrete. Ea arată că inițiativa națională și cooperarea aliată se pot întări prin proiecte delimitate și executabile.[26]

În 2026, România și-a continuat demersurile pentru securitatea maritimă la Marea Neagră. La Consiliul Afaceri Externe din 15 iunie, România și Bulgaria au informat partenerii despre centrul pentru securitate maritimă la Marea Neagră. Raportul comun al Comisiei Europene și Înaltului Reprezentant din 3 iulie 2026, JOIN(2026) 15 final, urmărește aplicarea abordării strategice europene pentru regiune. Aceste repere confirmă că subiectul se află pe agenda comună. Informarea și documentele de orientare nu dovedesc, prin ele însele, o capacitate operațională completă. Evaluarea trebuie continuată prin deciziile de implementare, resurse și rezultate.[27]

Revenirea lui Donald Trump la Casa Albă, în ianuarie 2025, a scos în evidență dificultățile Bucureștiului de a se adapta la noua administrație americană. Ambasadorul Andrei Muraru[28] a reprezentat România la ceremonia de investire. Inițiativa premierului Marcel Ciolacu de a apela la omul de afaceri Dragoș Sprînceană ca emisar a ilustrat lipsa de coordonare. Ministrul de externe Emil Hurezeanu a declarat că nu fusese consultat, iar emisarul a contrazis public mesajul de sprijin pentru Ucraina al președintelui interimar Ilie Bolojan. În mai 2025,

[25] NATO, Strengthening NATO's eastern flank, inclusiv decizia din 24 martie 2022 și rolul Franței în România, prezentare oficială; NATO, vizita Comitetului Militar în România, 11 aprilie 2023, informații despre grupul de luptă.

[26] MApN, comunicare preluată de AGERPRES, România, Bulgaria și Turcia extind misiunile de combatere a minelor marine din Marea Neagră, 8 iulie 2026, cu precizarea memorandumului semnat la 11 ianuarie 2024, comunicat.

[27] Consiliul UE, Consiliul Afaceri Externe din 15 iunie 2026, rubrica Any other business, rezultate; Comisia Europeană și Înaltul Reprezentant, Joint Report on the implementation of the EU strategic approach to the Black Sea region, JOIN(2026) 15 final, 3 iulie 2026, EUR-Lex CELEX 52026JC0015.

[28] Andrei Muraru, istoric de formație și consilier al președintelui Klaus Iohannis între 2014 și 2021, a fost acreditat ca ambasador al României în Statele Unite la 7 iulie 2021, fără experiență anterioară în conducerea unei misiuni diplomatice de anvergura celei de la Washington. În iulie 2024, după retragerea lui Joe Biden din cursa prezidențială, Muraru și-a exprimat deschis aprecierea față de acesta, declarând la Euronews România că Biden „a făcut exact ce trebuia într-un moment extrem de delicat" și atribuindu-i un rol decisiv în împiedicarea extinderii controlului rusesc până la frontiera României. În contextul campaniei prezidențiale americane, tonul acestor aprecieri ridica o problemă de prudență diplomatică. În noiembrie 2026, Muraru a criticat la același post de televiziune decizia unilaterală a administrației Trump de a exclude România din programul Visa Waiver, afirmând că partea americană nu își respectase angajamentele asumate.

administrația americană a revocat decizia de includere a României în programul Visa Waiver, invocând considerente de securitate a frontierelor și de imigrație.

Deși era cunoscută pentru critici la adresa politicilor lui Trump, după preluarea Ministerului Afacerilor Externe, Oana Țoiu, desemnată de USR, a continuat să-și exprime public dezacordul cu unele poziții ale președintelui american. În iulie 2025, a calificat anunțul lui Trump privind tarifele vamale pentru produsele din Uniunea Europeană drept o schimbare de paradigmă în politica americană. Începutul mandatului său a evidențiat dificultăți de adaptare la exigențele dialogului diplomatic cu noua administrație americană. Dialogul la nivel ministerial, deschis prin întâlnirea Hurezeanu–Rubio din aprilie 2025, a continuat cu întrevederea Oanei Țoiu cu Marco Rubio la Washington, în octombrie, și cu participarea sa la reuniunea ministerială privind mineralele critice, în februarie 2026. În perioada analizată, aceste contacte nu au dus la organizarea unei întrevederi bilaterale între președinții Donald Trump și Nicușor Dan.

A fost nevoie de luni de contacte pentru ca Bucureștiul să treacă de la inițiative insuficient coordonate la discuții concrete cu noua administrație pe teme de securitate, energie și investiții.

Preluarea conducerii MAE de către Sebastian-Dănuț Neculăescu, cunoscut public ca Dan Neculăescu, la 20 octombrie 2026, a avut loc cu puțin înainte de încheierea documentării. Pentru această etapă pot fi consemnate primele repere ale mandatului, iar evaluarea rezultatelor cere un interval mai lung. Aceeași prudență este necesară pentru inițiativele recente ale administrației prezidențiale. Continuitatea orientării poate fi constatată, în timp ce rezultatele unor proiecte se verifică pe un interval mai lung.[29]

România a obținut rezultate importante în dosare juridice, instituționale și de securitate. Apartenența euroatlantică i-a oferit instrumente de influență, a căror folosire a rămas inegală. Construirea de coaliții și transformarea relevanței regionale în rezultate au fost îngreunate de lipsa unor proiecte proprii, clar definite și urmărite consecvent. Diferența dintre dosare arată unde contează competența profesională și unde coordonarea politică ori capacitatea de implementare au rămas insuficiente.

## 8 Comparația tematică și capacitatea instituțională

Relația cu marile puteri a avut funcții diferite în cele două perioade. În comunism, România a folosit diferențele dintre centrele de putere pentru a reduce dependența de Moscova și a obține acces economic. După 1990, a ales integrarea în structurile occidentale, urmărind garanții și dezvoltare. A compara aceste opțiuni

[29] Administrația Prezidențială, Decret semnat de Președintele României Nicușor Dan privind numirea Guvernului României, 20 octombrie 2026, comunicare oficială; MAE al Republicii Moldova, informarea din 21 octombrie 2026 despre convorbirea lui Mihai Popșoi cu noul ministru român Dan Neculăescu, pagina oficială.

numai prin frecvența divergențelor publice față de un partener ar conduce la o concluzie greșită. O opoziție poate fi lipsită de efect, în timp ce o poziție negociată împreună cu aliații poate servi foarte bine un interes românesc.

***România din prezent are drepturi de participare pe care nu le avea în sistemul sovietic. Exercitarea lor cere pregătirea dosarelor, parteneri și capacitatea de a propune soluții acceptabile.*** Relația cu Statele Unite rămâne esențială pentru securitate, iar influența în UE depinde și de cooperarea cu Franța, Germania, Polonia și ceilalți membri. Relațiile cu China și cu statele din afara spațiului euroatlantic trebuie gestionate prin evaluarea avantajelor comerciale și a dependențelor tehnologice. Deschiderea diplomatică nu obligă la ignorarea riscurilor sau a angajamentelor comune.

În diplomația economică, perioada comunistă beneficia de concentrarea instrumentelor în mâna statului. Conducerea putea mobiliza simultan negocierea politică, finanțarea, întreprinderea și specialiștii. Acest mecanism facilita unele contracte și putea ascunde costurile altora. După 1990, proprietatea, piețele și regulile s-au schimbat, iar statul nu mai poate reproduce același model de comandă. Poate însă organiza informația comercială, susține accesul firmelor la proiecte și coordona instrumentele de finanțare și garantare. ***Problema relevantă este calitatea sprijinului adaptat economiei de piață.***

Pierderea unor piețe din Orientul Mijlociu merită o examinare separată.[30] Sancțiunile, războaiele și schimbarea partenerilor au redus posibilitățile de cooperare; dispariția unor întreprinderi românești a slăbit și oferta. În alte situații, lipsa continuității și nefolosirea relațiilor profesionale pot explica oportunități ratate. Fără inventarierea contractelor, creanțelor și capacităților existente nu se poate stabili ce ar fi putut fi păstrat. Experiența poate fi valorificată acolo unde oferă instrumente aplicabile. Pentru a compara valoarea schimburilor sunt necesare serii economice și prețuri comparabile.

Medierea se sprijină pe încrederea părților și pe o contribuție pe care acestea o consideră utilă. În anii ’60–’70, accesul la interlocutori separați de blocuri sau conflicte a creat asemenea posibilități. Astăzi, multe dintre canalele de atunci sunt directe sau au alți intermediari. România poate facilita consultări, întâlniri tehnice și comunicări discrete în dosare delimitate, dacă este solicitată sau acceptată. Reproducerea unei formule istorice fără cerere reală ar consuma resurse și ar putea afecta credibilitatea. Rolul trebuie construit în jurul unei probleme rezolvabile.

În multilateralism, diferența decisivă privește pregătirea și urmărirea negocierii. Președinția Adunării Generale a ONU exercitată de Corneliu Mănescu, președinția

[30] Pentru o analiză a cauzelor retragerii economice a României din unele piețe ale Orientului Mijlociu și ale Africii de Nord după 1989, a se vedea Corneliu Pivariu, „România în Orientul Mijlociu înainte și după 1989. Capitalul strategic acumulat și anatomia unei retrageri”, *Financial Intelligence*, 2 noiembrie 2026.

OSCE din 2001, dosarul de la Haga și președinția Consiliului UE din 2019 au presupus instrumente distincte, dar au avut nevoie de echipe și de memorie instituțională. Candidatura pierdută la ONU arată, la rândul ei, că o rețea de relații nu este un capital disponibil nelimitat. Ea trebuie întreținută, iar sprijinul promis trebuie verificat, fără a presupune că recunoașterea unor merite din trecut se transferă automat asupra unei candidaturi noi.

**Conducerea politică și corpul diplomatic**

În sistemul comunist, centralizarea permitea continuitate și reacție rapidă atunci când conducerea aprecia corect situația. Același mecanism limita corecția și transfera costul greșelii asupra întregului stat. În sistemul democratic, răspunderea este distribuită între instituții, iar decizia poate fi contestată. Fragmentarea deciziei sau rivalitatea dintre Președinție, Guvern și partide pot duce însă la transmiterea unor mesaje incompatibile. ***Avantajul pluralismului se valorifică atunci când există consultare, atribuții clare și o disciplină a comunicării externe.***

Personalitățile influențează rezultatul prin judecată, cunoașterea dosarelor și capacitatea de a lucra cu oamenii. Maurer, Mănescu, Macovescu, Ștefan Andrei sau Mircea Malița aparțin unei generații care a creat relații și competențe utile statului, în limitele și cu responsabilitățile regimului pe care l-a servit. După 1989, orientările președinților și ale miniștrilor au contat, dar au depins de munca ambasadorilor, negociatorilor și specialiștilor. Reușita de la Haga oferă un exemplu convingător al rolului personalității care organizează și valorifică o echipă.

În cazul lui Ion Iliescu, distanța dintre tratatul semnat cu Uniunea Sovietică în 1991 și rezultatele din 2004 arată cum opțiunea occidentală a devenit un obiectiv de stat. Parteneriatul pentru Pace și consensul de la Snagov au ajutat la păstrarea direcției peste schimbările de guvernare. Aderarea la NATO și încheierea negocierilor cu Uniunea Europeană, în perioada 2000–2004, au depins de continuitatea politică și de munca echipelor diplomatice și de negociere.

În cele două mandate ale sale (2004–2014), Traian Băsescu a susținut aprofundarea Parteneriatului Strategic cu Statele Unite și a făcut din securitatea Mării Negre o prioritate a politicii externe românești. Acordul din 2005 privind activitățile forțelor americane pe teritoriul României a stabilit cadrul pentru folosirea în comun a unor facilități militare, iar în 2011 cele două țări au adoptat Declarația comună privind Parteneriatul Strategic pentru secolul XXI și au semnat acordul privind amplasarea sistemului american de apărare antirachetă la Deveselu. Pe plan regional, România a lansat în 2006 Forumul Mării Negre pentru Dialog și Parteneriat, iar declarația summitului NATO de la București din 2008 a reafirmat importanța regiunii pentru securitatea euroatlantică. Aceste demersuri arată cum o prioritate susținută la nivel prezidențial a fost transpusă, prin negociere diplomatică, în acorduri bilaterale și în poziții asumate la nivel aliat.

În etapa pregătirii aderării, Emil Constantinescu (1996–2000) a avut o contribuție distinctă la apropierea de partenerii occidentali. După ce România a rămas în afara primului val de extindere a NATO, la summitul de la Madrid din 1997, vizita președintelui Bill Clinton la București a marcat lansarea Parteneriatului Strategic cu Statele Unite. În decembrie 1999, Consiliul European de la Helsinki a decis deschiderea negocierilor de aderare cu România, începute în februarie 2000. Mandatul lui Constantinescu a consolidat astfel orientarea occidentală a țării prin două demersuri diplomatice ale căror rezultate aveau să se concretizeze sub președinții următori.

Klaus Iohannis (2014–2025) a exercitat funcția într-o etapă în care România putea folosi instrumentele oferite de apartenența la NATO și la Uniunea Europeană. Lansarea, împreună cu președintele polonez Andrzej Duda, a formatului București 9 a oferit aliaților de pe flancul estic un cadru de consultare. După demisia din februarie 2025, Iohannis s-a retras aproape complet din dezbaterea publică românească de politică externă. Rapiditatea retragerii pune în discuție anvergura sa diplomatică personală. În cei peste zece ani la Cotroceni, a avut acces la principalele foruri europene și euroatlantice și a avut timp să acumuleze experiență și să construiască relații. Rămâne de evaluat în ce măsură a transformat aceste avantaje într-o autoritate proprie și într-o voce care să conteze și după încheierea mandatului.

Nicușor Dan, care a depus jurământul la 26 mai 2025, se află încă în prima parte a mandatului. Înainte de a ajunge la Cotroceni, Nicușor Dan a fost deputat de București (2016–2020) și primar general al Capitalei (2020–2025). A preluat mandatul prezidențial fără experiență anterioară în conducerea politicii externe la nivel de stat. Un bilanț al mandatului său ar fi prematur. Pentru etapa de început, criteriul este felul în care președintele își stabilește prioritățile externe și coordonează acțiunea Administrației Prezidențiale, a Guvernului și a corpului diplomatic pentru a le susține.

Serviciile de informații pot susține politica externă prin cunoașterea mediului, avertizare și protejarea intereselor statului, în limitele legii. ***Informația utilă nu înlocuiește decizia și negocierea diplomatică.*** Nu există temei pentru atribuirea unor rezultate unor operațiuni secrete numai pentru că mecanismul public este incomplet cunoscut. ***Totodată, evaluările incomode trebuie să poată ajunge la decidenți fără a fi ajustate la preferințele lor. Capacitatea de a accepta o avertizare contrară așteptărilor este un indicator al calității conducerii.***

**Organizații neguvernamentale și publicații în politica externă**

Politica externă este pregătită și interpretată și în afara instituțiilor statului. Organizațiile neguvernamentale, centrele de analiză, asociațiile profesionale și publicațiile de specialitate aduc teme în dezbatere, explică opțiunile și creează legături cu experți străini. Influența lor se exercită prin cercetare, recomandări,

consultări, formarea specialiștilor și întâlniri între interlocutori care nu discută întotdeauna prin canalele oficiale. Înainte de 1989, cercetarea era concentrată în instituții supuse controlului politic; după 1990, diversificarea surselor a creat posibilitatea unei confruntări publice a interpretărilor. Acest pluralism a lărgit baza intelectuală a diplomației, chiar dacă folosirea sa de către autorități a rămas inegală.

Fundația EURISC, legată de activitatea lui Liviu Mureșan, a introdus în dialogul de securitate teme precum riscurile, protecția infrastructurilor critice și reziliența. Relațiile sale internaționale au sprijinit schimbul de expertiză și menținerea unor contacte între comunități profesionale din spații diferite. EuroDéfense-România, înființată în 2006 și parte a unei rețele europene, oferă un cadru de reflecție asupra apărării și cooperării europene. Cele două structuri au identități distincte, chiar dacă există legături personale și colaborări. Pentru politica externă, utilitatea lor constă în conectarea securității naționale la dezbaterile despre infrastructuri, tehnologie și capacitatea europeană de acțiune.[31]

Centrul de Prevenire a Conflictelor și Early Warning, condus de Iulian Chifu, a dezvoltat analize asupra conflictelor, avertizării timpurii, deciziei în criză și spațiului postsovietic. Volumele, studiile prospective, analizele periodice și conferințele sale au adus în dezbatere scenarii și riscuri relevante pentru vecinătatea României. Arhiva centrului include și dialoguri cu diplomați și militari asupra regiunii extinse a Mării Negre. Experiența lui Iulian Chifu în consilierea prezidențială și guvernamentală ilustrează circulația expertizei între cercetarea independentă și instituțiile publice. Influența unei persoane și contribuția organizației trebuie urmărite distinct, prin produsele și responsabilitățile fiecăreia.[32]

New Strategy Center, cu o conducere care îi include pe Ionel Nițu și George Scutaru, concentrează cercetarea și dialogul asupra politicii externe, apărării și securității, în special la Marea Neagră și în Balcani. Black Sea and Balkans Security Forum reunește oficiali, diplomați, militari, cercetători și reprezentanți ai mediului economic. Ediția din mai 2026 a avut parteneriat instituțional cu MAE și MApN. Acesta este un exemplu verificabil de acces al expertizei neguvernamentale la dezbaterea cu decidenții, precum și de promovare externă a temelor de interes pentru România.[33]

---

[31] EuroDéfense, fișa EuroDéfense-România și relația cu Liviu Mureșan, prezentare; Liviu Mureșan, Prima întâlnire a unor centre de analiză din țări membre NATO, UE și SCO, Q Magazine, 2013, relatare a participantului. A doua sursă documentează activitatea de dialog, fără a demonstra singură un efect asupra deciziei publice.

[32] CPC–EW, arhiva de publicații și evenimente; CaleaEuropeană.ro, profilul profesional al lui Iulian Chifu. Surse: publicații CPC–EW; profil Iulian Chifu.

[33] New Strategy Center, prezentarea organizației și documentele Black Sea and Balkans Security Forum, 12–13 mai 2026. Comunicatul organizatorului precizează parteneriatul instituțional cu MAE și MApN. Surse: prezentare; program și dezbateri; comunicat, AGERPRES, 11 mai 2026.

Aspen Institute România și German Marshall Fund of the United States au construit, prin Bucharest Forum și alte programe, legături între administrație, mediul economic și comunitatea transatlantică de experți. Forumul este un instrument de diplomație publică: permite explicarea pozițiilor, discutarea unor propuneri și contactul dintre participanți cu responsabilități diferite. German Marshall Fund este o organizație internațională cu sediul în Statele Unite, nu o instituție publică românească. Participarea României la asemenea rețele poate extinde accesul la idei și parteneri, cu condiția unei contribuții proprii substanțiale.[34]

Centrul Român de Politici Europene contribuie la analiza afacerilor europene, a relației cu Republica Moldova și a Parteneriatului Estic; deschiderea unei sucursale la Chișinău, în 2012, a creat o prezență directă în acest spațiu. Asociația Experți pentru Securitate și Afaceri Globale, condusă de Angela Grămadă, aduce cercetare asupra Republicii Moldova, Ucrainei, Caucazului și altor evoluții regionale. GlobalFocus Center lucrează asupra politicii externe, reformelor și rezilienței la dezinformare. Aceste profiluri completează cunoașterea vecinătății și a vulnerabilităților interne care afectează credibilitatea externă, oferind autorităților și publicului evaluări din afara circuitului administrativ.[35]

Fundația Europeană Titulescu păstrează memoria diplomatică prin cercetare, editarea documentelor, conferințe și dezbateri de drept și relații internaționale. Middle East Political and Economic Institute, organizație românească independentă înființată în 2009, cultivă dialogul dintre Europa și Orientul Mijlociu, inclusiv pe teme de securitate energetică și cooperare economică. Astfel de inițiative pot menține competențe regionale și relații profesionale pe care schimbarea priorităților oficiale le-ar lăsa insuficient folosite. Dialogul neoficial are valoare prin accesul și înțelegerea pe care le produce; o mediere în numele României presupune însă un mandat distinct.[36]

Institutele publice au un regim diferit de cel al ONG-urilor. Institutul Diplomatic Român contribuie la pregătirea profesională și cercetarea diplomatică. Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Universității Naționale de Apărare Carol I și Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară furnizează expertiză în domeniul apărării. Ele trebuie analizate potrivit atribuțiilor și relației lor instituționale cu statul. Cooperarea cu universitățile și cu cercetătorii independenți

[34] Aspen Institute România, prezentarea Bucharest Forum și apelul pentru contribuții de politici publice la ediția 2026, anunțată pentru 19–20 noiembrie. La data documentării, această ediție este un eveniment viitor; sursele confirmă formatul și coorganizatorii, nu rezultate deja obținute. Surse: Bucharest Forum 2026; programul de contribuții.

[35] Prezentările instituționale ale CRPE, ESGA și GlobalFocus. Profilurile, proiectele și publicațiile documentează domeniile de expertiză; atribuirea unui efect asupra unei hotărâri concrete cere confruntarea cu documentele acelei decizii. Surse: CRPE; ESGA; GlobalFocus.

[36] Fundația Europeană Titulescu, istoricul și obiectivele; Middle East Political and Economic Institute, declarația de misiune și cadrul juridic al organizației. Surse: Fundația Europeană Titulescu; MEPEI.

poate îmbunătăți atât calitatea analizelor, cât și pregătirea noilor generații de specialiști.[37]

Publicațiile de specialitate au avut și au un rol propriu în formarea culturii de politică externă. Pulsul Geostrategic, pe care l-am fondat în 2007 și l-am condus până în 2019, a publicat în română și engleză analize ale unor diplomați, militari, cercetători și colaboratori din țară și din străinătate. Difuzarea în peste 50 de țări a facilitat și contactele între personalități din aceste spații. Proiectul editorial a aparținut INGEPO Consulting, nu unei structuri guvernamentale. Circulația bilingvă a contribuțiilor a facilitat prezentarea unor evaluări românești către cititori externi și accesul publicului românesc la perspective internaționale. Arhiva păstrează valoarea suplimentară a analizelor formulate înainte ca evoluțiile să fie cunoscute.[38]

Revista GeoPolitica, legată de activitatea lui Vasile Simileanu și editată de Asociația de Geopolitică Ion Conea, a creat o continuitate editorială prin dosare tematice, interviuri și studii de geografie politică, geopolitică și geostrategie. Arhiva începe în 2003 cu teme privind integrarea României în NATO și urmărește ulterior Marea Neagră, resursele, infrastructurile și competiția dintre puteri. Publicația oferă un spațiu de întâlnire între mediul academic, diplomație și specialiștii în securitate. Într-o evaluare a contribuției sale contează capacitatea de a face accesibile probleme complexe și de a susține o comunitate de dezbatere în timp.[39]

Impact Strategic, publicație a CSSAS, precum și Monitor Strategic și Revista de Istorie Militară, editate în cadrul ISPAIM, completează acest spațiu prin cercetare de securitate și istorie militară. Ele aparțin unor instituții publice și nu trebuie încadrate între ONG-uri. Alături de publicațiile independente, oferă suport pentru formare, bibliografii și schimbul profesional. Diversitatea editorilor este utilă dacă cititorul poate identifica autorul, sursele și cadrul instituțional al fiecărei contribuții, iar dezbaterea rămâne deschisă verificării și criticii argumentate.[40]

Lansată în septembrie 2018 ca publicație specializată în jurnalism economic și financiar, *Financial Intelligence* și-a câștigat un loc în dialogul strategic românesc prin atenția acordată legăturii dintre economie, securitate și politică externă. Analizele publicate despre securitatea Mării Negre, opțiunile României în cadrul NATO și garanțiile necesare unei păci durabile în Ucraina aduc în discuție atât implicațiile diplomatice și militare ale acestor evoluții, cât și costurile economice

[37] Surse instituționale privind atribuțiile: Institutul Diplomatic Român, CSSAS și ISPAIM.

[38] Biblioteca Națională a României, Bibliografia Națională Română, Publicații seriale 2019, poziția 581; Pulsul Geostrategic / Geostrategic Pulse, nr. 269, decembrie 2018, caseta editorială. Reperele privind conducerea până în 2019 aparțin și mărturiei profesionale a autorului. Surse: înregistrare bibliografică; numărul 269, ediția engleză.

[39] GeoPolitica, prezentarea revistei, editorul și arhiva numerelor din 2003–2026. Denumirea publicației este păstrată în forma sa editorială. Surse: prezentare și arhivă.

[40] CSSAS, prezentarea instituției și publicațiile sale; ISPAIM, prezentarea generală și rubrica de publicații, care include Monitor Strategic și Revista de Istorie Militară. Surse: CSSAS; ISPAIM.

ale deciziilor. Contribuția publicației se vede și în continuitatea forumurilor pe care le organizează, unde reprezentanți ai autorităților, companiilor și piețelor financiare își compară evaluările. La Forumul Energiei, de pildă, exploatarea gazelor din Marea Neagră și proiectul Neptun Deep au fost discutate în raport cu securitatea aprovizionării României și a Uniunii Europene, iar Forumul Pieței de Capital a pus în dezbatere capacitatea pieței românești de a finanța investițiile pe termen lung. Prin publicarea analizelor, a intervențiilor și a concluziilor acestor reuniuni, *Financial Intelligence* pune la dispoziția unui public mai larg informații și argumente care, altfel, ar circula mai ales în mediile de specialitate. Contribuția sa la dezbaterea de politică externă a României constă în legătura pe care o face între obiectivele diplomatice și resursele, investițiile și deciziile interne de care depinde realizarea lor.[41]

Contribuția acestor organizații și publicații poate fi evaluată prin introducerea unei teme pe agenda publică, folosirea cercetării în pregătirea unui dosar, participarea la consultări, formarea specialiștilor și continuitatea unor relații externe. Acolo unde este demonstrată preluarea unei recomandări, se poate vorbi și despre influență directă asupra deciziei. În celelalte cazuri, cercetarea și dialogul rămân contribuții reale, cu efecte mai greu de măsurat. Anexa II reunește o selecție de organizații, instituții și publicații, cu precizarea statutului și a contribuțiilor lor caracteristice.

La dialogul strategic din România contribuie și numeroși specialiști care publică analize pe cont propriu sau în presa online și participă la dezbateri la radio și la televiziune, iar în paginile de față prefer să le consemnez contribuția în ansamblu, din respect pentru cei pe care o enumerare selectivă i-ar putea omite.

Pentru România, valorificarea acestui potențial presupune consultări periodice, acces competitiv la proiecte de cercetare și păstrarea arhivelor. Finanțarea, parteneriatele și eventualele conflicte de interese trebuie să fie transparente. Accesul la un demnitar nu conferă singur autoritate științifică, iar proveniența unei finanțări nu dovedește automat subordonarea concluziilor. Criteriile decisive sunt documentarea, libertatea de a formula evaluări incomode și disponibilitatea de a corecta o concluzie. Continuitatea unei comunități de expertiză poate susține diplomația dincolo de durata mandatelor politice.

## 9 Prioritățile unei politici externe cu inițiativă

Inițiativa României trebuie să pornească de la domenii în care se întâlnesc un interes național clar, o nevoie a partenerilor și resurse care pot fi mobilizate. Geografia oferă avantaje, dar efectul lor depinde de infrastructură, capacitate administrativă și competență. Un port, o conexiune energetică sau o echipă de

[41] Financial Intelligence, „Despre noi”; „Forumul Energiei, ediția 2026”; „Forumul Pieței de Capital, ediția 2026”. Pentru profilul analizelor, Corneliu Pivariu, „Grupul Bergen și opțiunile strategice ale României”, 11 octombrie 2026, și „Ucraina și prețul unei păci fără garanții credibile”, octombrie 2026, Financial Intelligence.

negociere devin instrumente diplomatice când pot răspunde unei probleme concrete. Statul trebuie să aleagă un număr restrâns de priorități pe care le poate susține și urmări după schimbarea conducerii politice.

La Marea Neagră, obiectivul central este protejarea securității și a accesului la rute, resurse și infrastructuri. România poate lucra cu Bulgaria și Turcia pentru navigație și combaterea minelor, cu aliații NATO pentru supraveghere și descurajare, iar cu instituțiile UE pentru conectivitate și protecția infrastructurii. Ministerele de externe și al apărării trebuie să coreleze propunerile cu operatorii de transport și energie. Rezultatul urmărit se verifică prin capacități disponibile, proceduri comune și reducerea vulnerabilităților, în condițiile dreptului internațional și ale regimului juridic al strâmtorilor.

Relația cu Republica Moldova cere continuitate, respectarea suveranității și sprijin pentru apropierea de UE. Interconectările energetice, infrastructura de transport, educația și consolidarea instituțiilor pot reduce vulnerabilități cu efecte directe și pentru România. Sprijinul trebuie să poată fi urmărit prin proiecte, costuri și beneficiari, fără a fi condiționat de afinitatea față de o persoană politică. MAE, ministerele de resort și structurile de cooperare pentru dezvoltare trebuie să coordoneze finanțarea cu partenerii europeni. Îndeplinirea unor etape verificabile este mai utilă decât multiplicarea promisiunilor.

În raport cu Ucraina, securitatea României impune sprijin pentru o pace durabilă care să nu valideze folosirea forței pentru schimbarea frontierelor. Transporturile, securitatea maritimă și pregătirea participării la reconstrucție trebuie discutate în același dialog bilateral în care România susține drepturile comunității românești. Statul trebuie să pregătească firmele pentru licitații și parteneriate, să identifice instrumentele de garantare și să evite promisiuni comerciale fără finanțare. Pentru România contează accesul efectiv la proiecte și stabilitatea unei relații bilaterale capabile să abordeze și problemele sensibile.

Sprijinul semnificativ acordat Ucrainei trebuie însoțit de mai multă fermitate în susținerea intereselor românești. Bucureștiul are responsabilitatea de a cere Kievului angajamente clare și verificabile privind respectarea drepturilor persoanelor aparținând comunității românești din Ucraina, îndeosebi în ceea ce privește învățământul în limba maternă, potrivit standardelor europene de protecție a minorităților naționale. România trebuie să urmărească aplicarea acestor angajamente atât în dialogul bilateral, cât și în cadrul negocierilor de aderare a Ucrainei la Uniunea Europeană, pe baza unor termene precise și a unor evaluări periodice.

În Balcani, obiectivul este o vecinătate mai stabilă și mai bine conectată la instituțiile europene. România are interesul să întrețină dialogul cu Serbia și cu ceilalți parteneri regionali, să susțină reformele necesare aderării și să trateze diferendele prin drept și negociere. Pozițiile sale juridice trebuie explicate

consecvent, fără a bloca forme de cooperare care sunt compatibile cu ele. Proiectele de transport, energie, educație și combatere a criminalității oferă instrumente aplicate. Președințiile și formatele regionale sunt utile dacă lasă proiecte pe care participanții continuă să le urmărească.

În Orientul Mijlociu, tradiția relațiilor poate deschide uși, dar nu poate înlocui oferta actuală. Relațiile cu Israelul și partenerii arabi, contactele profesionale și experiența specialiștilor pot susține cooperarea în energie, agricultură, sănătate, educație și servicii inginerești. Alegerea piețelor trebuie făcută prin evaluarea cererii, a securității și a posibilității de încasare. MAE și instituțiile economice pot organiza misiuni pregătite împreună cu firme capabile să execute contracte. Un bilanț al relațiilor tradiționale ar trebui să deosebească oportunitățile viabile de proiectele devenite imposibile ori necompetitive.

Angajamentele euroatlantice și respectarea sancțiunilor aplicabile stabilesc limite clare, fără a cere abandonarea dialogului diplomatic permis. O eventuală facilitare a comunicării în conflicte trebuie să aibă acceptul interlocutorilor și un obiectiv delimitat. România poate contribui prin expertiză tehnică, ajutor umanitar, protecția cetățenilor și găzduirea unor consultări, în funcție de condiții.

Aceste priorități regionale au nevoie de o bază comună în diplomația economică și în pregătirea profesională. Rețeaua externă trebuie să cunoască oferta întreprinderilor, universităților și institutelor de cercetare. ***Selecția și promovarea diplomaților ar trebui să recompenseze cunoașterea limbilor, competența regională și capacitatea de negociere. Specialiștii în tehnologie, energie și drept trebuie implicați din faza de pregătire a dosarelor. Rotația funcțiilor este utilă pentru formare, dar dosarele de lungă durată au nevoie și de persoane care păstrează memoria negocierii.***

Protecția cetățenilor din străinătate este un criteriu direct al performanței externe. Serviciile consulare, comunicarea în criză și capacitatea de evacuare cer proceduri exersate și cooperare cu partenerii. Diaspora poate susține relații economice și culturale, iar participarea ei trebuie construită pe încredere și pe servicii publice funcționale. Nici acest capital nu poate fi mobilizat numai la ocazii politice. Coerența dintre obiectivele externe și modul în care statul își tratează cetățenii rămâne o condiție a credibilității.

## 10 Concluzii și recomandări

Comparația confirmă că România a avut, în anumite etape ale comunismului, o capacitate de inițiativă diplomatică mai mare decât ar fi sugerat resursele sale. Poziția distinctă în blocul sovietic, relațiile diversificate și competența unor lideri și diplomați au făcut din București un interlocutor util în anumite negocieri. Documentele atestă deschiderea unor piețe și contribuții la facilitarea dialogului între părți aflate în conflict.

Același bilanț arată limitele modelului. Libertatea față de Moscova a coexistat cu lipsa libertății interne, iar concentrarea deciziei a făcut tot mai dificilă adaptarea. Costurile economice și sociale ale anilor ’80 au slăbit statul și au consumat o parte din capitalul diplomatic. ***O evaluare istorică trebuie să recunoască rezultatele profesionale ale diplomației și să consemneze cu aceeași claritate represiunea și costurile ei pentru societate.***

După 1990, integrarea în NATO și UE a îmbunătățit securitatea României și i-a lărgit posibilitățile de dezvoltare. România participă la instituții și decizii care îi influențează direct viitorul și beneficiază de resurse inaccesibile în trecut. Folosirea acestui cadru a avut rezultate diferite. Dosarul de la Haga, aderarea deplină la Schengen și contribuția la securitatea aliată arată ce a putut obține România prin pregătire și continuitate. Candidatura pierdută la ONU și întârzierile unor proiecte indică limitele aceleiași capacități. România își poate respecta angajamentele și își poate negocia activ interesele în cadrul alianțelor din care face parte.

Contribuția personalităților se măsoară și prin ceea ce instituțiile pot continua după plecarea lor. Un lider poate identifica o oportunitate, un ministru poate debloca o negociere, iar un ambasador poate menține o relație în circumstanțe dificile. Reușita devine un bun al statului când echipa, arhiva și procedurile permit continuarea după plecarea persoanei. De aceea, ***selecția pe competență și protejarea judecății profesionale sunt condiții ale influenței pe termen lung.***

O primă corecție privește coordonarea. Într-un interval inițial de șase luni, Președinția și Guvernul ar trebui să convină asupra unui număr restrâns de obiective externe, să le discute în Parlament, iar MAE să stabilească responsabilitățile pentru fiecare dosar. Fiecare obiectiv trebuie să aibă parteneri identificați, resurse și etape. Schimbarea ministrului nu ar trebui să însemne refacerea de la început a priorităților. O analiză anuală ar putea distinge rezultatele obținute, întârzierile și adaptările impuse de context, cu o parte publică și una protejată potrivit legii.

În următoarele douăsprezece luni, MAE, împreună cu instituțiile economice și de apărare, ar trebui să evalueze câteva dosare reprezentative de succes și de eșec. Scopul ar fi identificarea metodelor care pot fi folosite din nou și a greșelilor instituționale care trebuie corectate. Campaniile pentru funcții internaționale, proiectele de conectivitate și sprijinul comercial oferă criterii verificabile: sprijin confirmat, finanțare asigurată, contracte executate, creanțe recuperate și termene respectate. Numărul întâlnirilor poate descrie activitatea, dar nu poate înlocui aceste rezultate.

Pe un orizont de doi până la trei ani, prioritățile regionale trebuie legate de proiecte care pot fi duse la capăt. Protecția infrastructurilor la Marea Neagră, interconectările cu Republica Moldova, accesul firmelor la reconstrucția Ucrainei și cooperarea economică selectivă în Balcani și Orientul Mijlociu oferă direcții de

lucru. Guvernul trebuie să asigure finanțarea și coordonarea interministerială, iar MAE să construiască sprijinul extern. Evaluarea ar trebui să urmărească efectele asupra securității și economiei țării, precum și costurile de menținere a proiectelor.

În paralel, Institutul Diplomatic Român și celelalte instituții publice cu atribuții de formare pot contribui la pregătirea și perfecționarea profesională a diplomaților și a specialiștilor în politică externă, în cooperare cu universitățile și cu practicienii din domeniu. Consultarea periodică a centrelor de analiză și a diplomaților cu experiență ar permite decidenților să evalueze o gamă mai largă de opțiuni de politică externă.

Accesul la decidenți trebuie însoțit de exigența documentării, de transparența intereselor și de posibilitatea unor evaluări critice. Expertiza este utilă când poate corecta o presupunere, inclusiv pe aceea preferată de conducere.

Memoria ambasadorului Mihnea Constantinescu oferă un reper potrivit pentru această reflecție. Profesionalismul discret, capacitatea de a lucra în echipă și continuitatea serviciului public au valoare dincolo de un mandat. Pentru România, recuperarea experienței istorice presupune păstrarea competenței și examinarea lucidă a erorilor. ***O politică externă matură își demonstrează valoarea prin siguranța cetățenilor, dezvoltarea țării și capacitatea instituțiilor de a apăra, în timp, interese bine definite.***

*Brașov, 11 noiembrie 2026*

## Bibliografie selectivă


1. Hitchins, Keith, Romania 1866–1947, Oxford University Press, 1994. Prezentare și cuprins.

2. Deletant, Dennis, Romania under Communism Paradox and Degeneration, Routledge, 2019. Prezentare.

3. Departamentul de Stat al SUA, Foreign Relations of the United States, seriile 1964–1968, vol. V; 1969–1976, vol. XXIX; 1977–1980, vol. XX; 1981–1988, vol. X. Documentele folosite sunt individualizate în note. Colecția FRUS.

4. Wilson Center, Cold War International History Project, New Evidence on Romania and the Warsaw Pact 1955–1989. Studiu documentar.

5. OSCE, Actul final de la Helsinki, 1975, și documentele președinției române din 2001. Actul final; președinția română.

6. NATO, documentele privind Parteneriatul pentru Pace, extinderea Alianței și consolidarea flancului estic. Extinderi; flancul estic.

7. Uniunea Europeană, documentele aderării României, deciziile Schengen și raportul JOIN(2026) 15 final asupra Mării Negre. Aderare; Schengen; Marea Neagră.

8. Curtea Internațională de Justiție, Maritime Delimitation in the Black Sea Romania v. Ukraine, hotărârea din 3 februarie 2009. Dosarul cauzei.

9. Organizația Națiunilor Unite, documentele celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale și ale alegerilor pentru Consiliul de Securitate din 7 iunie 2019, GA/12152 și A/73/PV.89. Mănescu; alegerile din 2019.

10. Surse românești de cronologie diplomatică și acte oficiale de numire, confruntate pentru Anexa I: Enciclopedia României, Index Miniștrii de Externe, cronologii și documentare biografice; Administrația Prezidențială și Portalul Legislativ. Index istoric; actele din 2019.

## Anexa I. Miniștrii de externe ai României din 1862 până în prezent

Cronologia începe cu portofoliul comun al Principatelor Unite. Mandatele continue sunt reunite chiar dacă titularul a traversat mai multe guverne; revenirile apar separat, iar interimatele sunt indicate explicit. Durata mandatului este redată prin lunile prescurtate și anii corespunzători: ian. – sept. 1896 sau ian. 1894 – apr. 1895. Dacă începutul și sfârșitul sunt în aceeași lună, aceasta este înscrisă o singură dată. Pentru perioada anterioară reformei calendaristice din 1919 se păstrează stilul vechi. Apartenența politică privește perioada exercitării funcției, nu întreaga carieră. Pentru mandatul în curs, situația este cea de la 27 octombrie 2026.[42]

| Nr. | NUME ȘI PRENUME | DURATA MANDATULUI | APARTENENȚA POLITICĂ |
|---|---|---|---|
| 1 | Apostol Arsache | ian. – iun. 1862 | Conservator |
| 2 | Alexandru Cantacuzino | iun. – sept. 1862 | Conservator |
| 3 | Ioan Grigore Ghica | sept. 1862 – aug. 1863 | Independent |
| 4 | Nicolae Rosetti-Bălănescu | aug. 1863 – oct. 1865 | Moderat |
| 5 | Săvel Manu (interimar) | oct. 1865 | Independent |
| 6 | Alexandru Papadopol-Calimah | oct. 1865 – feb. 1866 | Moderat |
| 7 | Ion Ghica | feb. – mai 1866 | Liberal moderat |
| 8 | Petre Mavrogheni | mai – iul. 1866 | Conservator moderat |
| 9 | George Barbu Știrbei | iul. 1866 – feb. 1867 | Independent |
| 10 | Ștefan Golescu | mar. – aug. 1867 | Liberal radical |
| 11 | Alexandru Teriachiu | aug. – nov. 1867 | Liberal radical |
| 12 | Ștefan Golescu | nov. 1867 – apr. 1868 | Liberal radical |
| 13 | Nicolae Golescu | mai – nov. 1868 | Liberal radical |
| 14 | Dimitrie Ghica | nov. 1868 – aug. 1869 | Conservator moderat |
| 15 | Mihail Kogălniceanu (interimar) | aug. – nov. 1869 | Liberal moldovean |
| 16 | Nicolae Calimachi-Catargiu | nov. 1869 – ian. 1870 * | Liberal moderat |
| 17 | Alexandru G. Golescu (interimar) | feb. – apr. 1870 † | Liberal moderat |
| 18 | Petre P. Carp | apr. – dec. 1870 | Junimist |
| 19 | Nicolae Calimachi-Catargiu | dec. 1870 – mar. 1871 | Liberal moderat |

[42] Enciclopedia României, Index Miniștrii de Externe, cu bibliografie istorică, cronologie; confruntare cu lista publicată de Ziua de Constanța la 1 august 2022, listă, cu acte de numire și surse biografice. Pentru ultimele mandate, actele oficiale și comunicările instituționale prevalează asupra listelor retrospective.

| Nr. | NUME ȘI PRENUME | DURATA MANDATULUI | APARTENENȚA POLITICĂ |
|---|---|---|---|
| 20 | Gheorghe Costa-Foru | mar. 1871 – apr. 1873 | Conservator |
| 21 | Vasile Boerescu | apr. 1873 – nov. 1875 | Centrist |
| 22 | Lascăr Catargiu (interimar) | nov. 1875 – ian. 1876 | Conservator |
| 23 | Ion Bălăceanu | ian. – mar. 1876 ‡ | Independent |
| 24 | Dimitrie Cornea | apr. 1876 | Conservator |
| 25 | Mihail Kogălniceanu | apr. – iul. 1876 | PNL |
| 26 | Nicolae Ionescu | iul. 1876 – mar. 1877 | PNL |
| 27 | Ion Câmpineanu (interimar) | mar. – apr. 1877 | PNL |
| 28 | Mihail Kogălniceanu | apr. 1877 – nov. 1878 | PNL |
| 29 | Ion Câmpineanu | nov. 1878 – iul. 1879 | PNL |
| 30 | Vasile Boerescu | iul. 1879 – apr. 1881 | PNL |
| 31 | Dimitrie C. Brătianu | apr. – iun. 1881 | PNL |
| 32 | Eugeniu Stătescu | iun. 1881 – aug. 1882 | PNL |
| 33 | Dimitrie Alexandru Sturdza | aug. 1882 – feb. 1885 | PNL |
| 34 | Ion Câmpineanu | feb. – oct. 1885 | PNL |
| 35 | Ion C. Brătianu (interimar) | oct. – dec. 1885 | PNL |
| 36 | Mihail Pherekyde | dec. 1885 – mar. 1888 | PNL |
| 37 | Petre P. Carp | mar. 1888 – mar. 1889 | Junimist |
| 38 | Alexandru Lahovari | mar. 1889 – feb. 1891 | PLC |
| 39 | Constantin Esarcu | feb. – nov. 1891 | PLC |
| 40 | Alexandru Lahovari | nov. 1891 – oct. 1895 | PC |
| 41 | Dimitrie Alexandru Sturdza | oct. 1895 – nov. 1896 | PNL |
| 42 | Constantin Stoicescu | nov. 1896 – mar. 1897 | PNL |
| 43 | Petre S. Aurelian (interimar) | mar. 1897 | PNL |
| 44 | Dimitrie Alexandru Sturdza | mar. 1897 – mar. 1899 | PNL |
| 45 | Ion Lahovari | apr. 1899 – iul. 1900 | PC |
| 46 | Alexandru Marghiloman | iul. 1900 – feb. 1901 | Junimist |
| 47 | Dimitrie Alexandru Sturdza | feb. 1901 – ian. 1902 | PNL |
| 48 | Ion I. C. Brătianu | ian. 1902 – dec. 1904 | PNL |
| 49 | Dimitrie Alexandru Sturdza (interimar) | dec. 1904 | PNL |
| 50 | Iacob Lahovari | dec. 1904 – feb. 1907 | PC |
| 51 | Ion Lahovari | feb. – mar. 1907 | PC |

| Nr. | NUME ȘI PRENUME | DURATA MANDATULUI | APARTENENȚA POLITICĂ |
|---|---|---|---|
| 52 | Dimitrie Alexandru Sturdza | mar. 1907 – dec. 1908 | PNL |
| 53 | Ion I. C. Brătianu | dec. 1908 – nov. 1909 | PNL |
| 54 | Alexandru Djuvara | nov. 1909 – dec. 1910 | PNL |
| 55 | Titu Maiorescu | dec. 1910 – dec. 1913 | PC (junimist) |
| 56 | Emanoil Porumbaru | ian. 1914 – dec. 1916 | PNL |
| 57 | Ion I. C. Brătianu | dec. 1916 – ian. 1918 | PNL |
| 58 | Alexandru Averescu (interimar) | ian. – feb. 1918 | Independent |
| 59 | Constantin C. Arion | mar. – oct. 1918 | PCP |
| 60 | Constantin Coandă | oct. – nov. 1918 | Independent |
| 61 | Ion I. C. Brătianu | nov. 1918 – sept. 1919 | PNL |
| 62 | Arthur Văitoianu (interimar) | sept. – oct. 1919 | Independent, susținut de PNL |
| 63 | Nicolae Mișu | oct. – nov. 1919 | Independent |
| 64 | Alexandru Vaida-Voevod | dec. 1919 – mar. 1920 | PNR |
| 65 | Duiliu Zamfirescu | mar. – iun. 1920 | Liga Poporului / PP |
| 66 | Take Ionescu | iun. 1920 – dec. 1921 | PD (istoric) |
| 67 | Gheorghe Derussi | dec. 1921 – ian. 1922 | PD (istoric) |
| 68 | Ion Gheorghe Duca | ian. 1922 – mar. 1926 | PNL |
| 69 | Ion Mitilineu | mar. 1926 – iun. 1927 | PP |
| 70 | Barbu Știrbey (interimar) | iun. 1927 | Independent |
| 71 | Ion I. C. Brătianu | iun. – iul. 1927 | PNL |
| 72 | Nicolae Titulescu | iul. 1927 – aug. 1928 | Independent |
| 73 | Constantin Argetoianu (interimar) | aug. – nov. 1928 | PNL |
| 74 | Gheorghe Mironescu | nov. 1928 – apr. 1931 | PNȚ |
| 75 | Constantin Argetoianu (interimar) | apr. 1931 | Independent |
| 76 | Dimitrie I. Ghica | apr. 1931 – mai 1932 | Independent |
| 77 | Alexandru Vaida-Voevod | iun. – oct. 1932 | PNȚ |
| 78 | Nicolae Titulescu | oct. 1932 – aug. 1936 | Independent |
| 79 | Victor Antonescu | aug. 1936 – dec. 1937 | PNL |
| 80 | Istrate Micescu | dec. 1937 – feb. 1938 | PNC |
| 81 | Gheorghe Tătărescu (interimar) | feb. – mar. 1938 | Independent |

| Nr. | NUME ȘI PRENUME | DURATA MANDATULUI | APARTENENȚA POLITICĂ |
|---|---|---|---|
| 82 | Nicolae Petrescu-Comnen | mar. – dec. 1938 | Independent |
| 83 | Grigore Gafencu | dec. 1938 – iun. 1940 | FRN |
| 84 | Ion Gigurtu | iun. 1940 | FRN / PN |
| 85 | Constantin Argetoianu | iun. – iul. 1940 | PN |
| 86 | Mihail Manoilescu | iul. – sept. 1940 | PN |
| 87 | Mihail Sturdza | sept. 1940 – ian. 1941 | Mișcarea Legionară |
| 88 | Ion Antonescu (interimar) | ian. – iun. 1941 | Independent |
| 89 | Mihai Antonescu | iun. 1941 – aug. 1944 | Independent |
| 90 | Grigore Niculescu-Buzești | aug. – nov. 1944 | Independent |
| 91 | Constantin Vișoianu | nov. 1944 – mar. 1945 | Independent |
| 92 | Gheorghe Tătărescu | mar. 1945 – nov. 1947 | PNL–Tătărescu |
| 93 | Ana Pauker | nov. 1947 – iul. 1952 | PCR / PMR |
| 94 | Simion Bughici | iul. 1952 – oct. 1955 | PMR |
| 95 | Grigore Preoteasa | oct. 1955 – iul. 1957 | PMR |
| 96 | Ion Gheorghe Maurer | iul. 1957 – ian. 1958 | PMR |
| 97 | Avram Bunaciu | ian. 1958 – mar. 1961 | PMR |
| 98 | Corneliu Mănescu | mar. 1961 – oct. 1972 | PMR / PCR |
| 99 | George Macovescu | oct. 1972 – mar. 1978 | PCR |
| 100 | Ștefan Andrei | mar. 1978 – nov. 1985 | PCR |
| 101 | Ilie Văduva | nov. 1985 – aug. 1986 | PCR |
| 102 | Ioan Totu | aug. 1986 – nov. 1989 | PCR |
| 103 | Ion Stoian | nov. – dec. 1989 | PCR |
| 104 | Sergiu Celac | dec. 1989 – iun. 1990 | Independent |
| 105 | Adrian Năstase | iun. 1990 – nov. 1992 | FSN / FDSN |
| 106 | Teodor Meleșcanu | nov. 1992 – dec. 1996 | Independent / PDSR (1996) |
| 107 | Adrian Severin | dec. 1996 – dec. 1997 | PD |
| 108 | Andrei Pleșu | dec. 1997 – dec. 1999 | Independent |
| 109 | Petre Roman | dec. 1999 – dec. 2000 | PD |
| 110 | Mircea Geoană | dec. 2000 – dec. 2004 | Independent / PSD (2001) |
| 111 | Mihai Răzvan Ungureanu | dec. 2004 – mar. 2007 | PNL |
| 112 | Călin Popescu Tăriceanu (interimar) | mar. – apr. 2007 | PNL |
| 113 | Adrian Cioroianu | apr. 2007 – apr. 2008 | PNL |

| Nr. | NUME ȘI PRENUME | DURATA MANDATULUI | APARTENENȚA POLITICĂ |
|---|---|---|---|
| 114 | Lazăr Comănescu | apr. – dec. 2008 | Independent |
| 115 | Cristian Diaconescu | dec. 2008 – oct. 2009 | PSD |
| 116 | Cătălin Predoiu (interimar) | oct. – dec. 2009 | Independent |
| 117 | Teodor Baconschi | dec. 2009 – ian. 2012 | Independent / PDL (2010) |
| 118 | Cristian Diaconescu | ian. – mai 2012 | UNPR |
| 119 | Andrei Marga | mai – aug. 2012 | PNL |
| 120 | Titus Corlățean | aug. 2012 – nov. 2014 | PSD |
| 121 | Teodor Meleșcanu | nov. 2014 | Independent |
| 122 | Bogdan Aurescu | nov. 2014 – nov. 2015 | Independent |
| 123 | Lazăr Comănescu | nov. 2015 – ian. 2017 | Independent |
| 124 | Teodor Meleșcanu | ian. 2017 – iul. 2019 | ALDE |
| 125 | Ramona Mănescu | iul. – nov. 2019 | ALDE / independentă (aug. 2019) |
| 126 | Bogdan Aurescu | nov. 2019 – iun. 2023 | Independent |
| 127 | Luminița Odobescu | iun. 2023 – dec. 2024 | Independentă |
| 128 | Emil Hurezeanu | dec. 2024 – iun. 2025 | Independent |
| 129 | Oana Țoiu | iun. 2025 – oct. 2026 | USR |
| 130 | Sebastian-Dănuț Neculăescu | oct. 2026 – în curs | Independent |

## Precizări asupra cronologiei

* Nicolae Calimachi-Catargiu, primul mandat: indexul Enciclopediei României și cronologia guvernului Dimitrie Ghica reține ianuarie 1870; alte liste prelungesc mandatul până la începutul lui februarie 1870. Tabelul păstrează prima variantă și semnalează alternativa.

† Alexandru G. Golescu: pentru finalul interimatului, unele fișe indică martie 1870, iar cronologia cabinetului, publicată pe baza lucrării lui Stelian Neagoe, indică aprilie 1870. Tabelul urmează cronologia cabinetului. Cronologia guvernului.

‡ Ion Bălăceanu: fișa biografică și indexul istoric indică martie 1876, în timp ce unele liste generale reține aprilie 1876. Diferența este păstrată explicit. Fișa biografică.

Pentru Constantin Vișoianu este reținută exercitarea funcției până în martie 1945, conform fișei biografice din Arhiva Exilului Românesc. Fișă documentară.

Mihnea Motoc, nominalizat în noiembrie 2014, nu este inclus ca titular: nominalizarea nu a fost urmată de învestirea în funcție, iar Bogdan Aurescu a depus jurământul la 24 noiembrie 2014. Radio România Actualități.

Pentru mandatul lui Teodor Meleșcanu din 2017–2019 este reținută revocarea formală din 24 iulie 2019; anunțurile politice anterioare nu creează un mandat interimar suplimentar. Pentru mandatul în curs, octombrie 2026 este luna numirii lui Sebastian-Dănuț Neculăescu.

## Precizări privind apartenența politică

Înainte de constituirea partidelor moderne, sunt indicate orientările sau grupările politice atestate: conservatori, moderați, liberali și junimiști. Pentru unele cabinete din perioada regimurilor autoritare, calitatea de independent descrie lipsa unei apartenențe formale la partid; ea nu echivalează cu absența responsabilității politice. Bara oblică indică schimbarea apartenenței ori a denumirii partidului în timpul mandatului.

Abrevieri istorice: PLC – Partidul Liberal Conservator; PC – Partidul Conservator; PCP – Partidul Conservator Progresist; PNR – Partidul Național Român; PP – Partidul Poporului; PD (istoric) – Partidul Democrat al lui Take Ionescu, provenit din Partidul Conservator-Democrat; PNȚ – Partidul Național Țărănesc; PNC – Partidul Național Creștin; FRN – Frontul Renașterii Naționale; PN – Partidul Națiunii. PD din perioada de după 1990 desemnează Partidul Democrat și nu are identitate instituțională cu formațiunea istorică.

PCR – Partidul Comunist Român; PMR – Partidul Muncitoresc Român; FSN – Frontul Salvării Naționale; FDSN – Frontul Democrat al Salvării Naționale; PDSR – Partidul Democrației Sociale din România; PSD – Partidul Social Democrat; PNL – Partidul Național Liberal; PDL – Partidul Democrat Liberal; UNPR – Uniunea Națională pentru Progresul României; ALDE – Alianța Liberalilor și Democraților; USR – Uniunea Salvați România.

Pentru mandatele recente, sunt consemnate și schimbările din cursul exercitării funcției: Teodor Meleșcanu a devenit membru PDSR în 1996, Mircea Geoană a intrat în PSD în 2001, Teodor Baconschi s-a înscris în PDL în septembrie 2010, iar Ramona Mănescu a părăsit ALDE în august 2019. Numirea unui diplomat într-un guvern susținut de un partid nu dovedește, prin ea însăși, înscrierea sa în acel partid.[43]

Arthur Văitoianu este redat pentru interimatul din 1919 ca independent, susținut de PNL. Unele cronologii îl încadrează direct la PNL, în timp ce o reconstituire istorică datează înscrierea în 1920. Pentru Grigore Gafencu este reținută apartenența la FRN, atestată în 1938; pentru Duiliu Zamfirescu, Liga Poporului și apoi Partidul Poporului, nu formațiunea lui Take Ionescu.[44]

Pe baza cronologiei din tabel, am întocmit un clasament al celor mai buni zece miniștri de externe ai României și am selectat cinci dintre cei cu bilanțurile cele mai slabe. **Clasamentul reprezintă aprecierea mea**, după patru criterii: rezultatele durabile pentru România, capacitatea de negociere, contribuția la profesionalizarea diplomației și judecata strategică în condițiile epocii. Am acordat prioritate activității efective de ministru și am ținut seama de faptul că deciziile majore aparțineau adesea unei conduceri mai largi.

În ordinea preferinței mele, **primii zece sunt următorii**:

1. **Mihail Kogălniceanu — îndeosebi mandatul din 1877–1878.** Îl așez primul pentru contribuția la schimbarea fundamentală a statutului internațional al României: independența. A asociat formularea limpede a obiectivului

[43] Fișe biografice și informații contemporane privind schimbările de apartenență politică. Surse: Meleșcanu, AGERPRES, 10 septembrie 2019; Geoană, AGERPRES, 17 iulie 2019; Baconschi, MEDIAFAX, 28 septembrie 2010; Mănescu, 28 august 2019.

[44] Precizări rezultate din confruntarea indexului general cu studii și prezentări biografice. Surse: Arthur Văitoianu, studiu de Octavian Țîcu, 2018; Grigore Gafencu, Radio România Internațional; Duiliu Zamfirescu, Cronica Vrancei XVI, 2013, p. 96.

național cu susținerea lui diplomatică, inclusiv la Congresul de la Berlin. Pierderea sudului Basarabiei arată limitele impuse de marile puteri, dar nu anulează valoarea demersului său. **Meritul principal: transformarea unei aspirații naționale într-o poziție de stat susținută internațional.**

2. **Nicolae Titulescu — 1927–1928 și 1932–1936.** Pentru mine, este personalitatea cu cea mai puternică anvergură internațională dintre miniștrii noștri. A combinat cultura juridică, capacitatea de negociere și construirea unor mecanisme de securitate colectivă. Înțelegerea Balcanică din 1934 reprezintă un rezultat concret al acestei orientări. Limita strategiei sale a fost dependența de solidaritatea unor parteneri care aveau să devină incapabili să apere ordinea europeană. **Meritul principal: multiplicarea influenței României prin drept, alianțe și inițiativă diplomatică.**
3. **Ion I. C. Brătianu — mai ales în 1918–1919, când cumula conducerea guvernului cu Externele.** A avut capacitatea de a integra diplomația într-un proiect strategic național și de a negocia cu marile puteri fără a accepta automat statutul de participant secundar. Fermitatea sa la Conferința de Pace a apărat interese importante, deși rigiditatea unor poziții a complicat negocierea. Recunoașterea internațională a României Mari a fost opera mai multor delegații și conduceri succesive. **Meritul principal: susținerea consecventă a unui obiectiv național de amploare.**
4. **Take Ionescu — 1920–1921.** Îl apreciez pentru capacitatea de a transforma relațiile personale și înțelegerea mediului internațional în alianțe concrete. A contribuit decisiv la constituirea Micii Înțelegeri și a semnat alianța defensivă cu Polonia din 1921. Proiectul său regional mai larg nu s-a realizat integral, însă rezultatele obținute au oferit României instrumente reale de securitate. **Meritul principal: construirea unei rețele de sprijin pentru apărarea frontierelor și a independenței politice.**
5. **Corneliu Mănescu — 1961–1972.** A condus diplomația într-o etapă de extindere a autonomiei față de Moscova și de diversificare a relațiilor externe. Relațiile cu Germania Federală, menținerea legăturilor cu Israelul și deschiderea occidentală au mărit utilitatea internațională a României. Alegerea sa la conducerea Adunării Generale a ONU, în 1967, a exprimat și recunoașterea acestei poziții. Rezultatele aparțineau unei echipe și unei orientări politice colective. **Meritul principal: valorificarea profesionistă a unei ferestre de autonomie.**
6. **Titu Maiorescu — 1910–1913.** A demonstrat disciplină intelectuală, prudență și capacitatea de a transforma o conjunctură favorabilă într-un rezultat diplomatic, conducând delegația română la negocierile păcii din 1913. Bucureștiul a devenit atunci un centru efectiv al deciziei regionale. Îi apreciez metoda de negociere, păstrând rezerva că dobândirea

Cadrilaterului a produs și costuri durabile în relația cu Bulgaria. **Meritul principal: folosirea calculată a raportului de forțe și organizarea unei negocieri regionale importante.**

7. **Ștefan Andrei — 1978–1985.** Îl includ pentru capacitatea de lucru, cunoașterea interlocutorilor și legarea diplomației politice de interese economice concrete. Documentele americane îl arată negociind accesul la tehnologie, exporturile și menținerea cooperării bilaterale, în paralel cu dosare internaționale dificile. A lucrat însă într-un sistem tot mai personalizat, ale cărui politici interne deteriorau credibilitatea externă. **Meritul principal: menținerea unor relații și posibilități de cooperare utile într-un context care se înrăutățea.**
8. **George Macovescu — 1972–1978.** Îl apreciez pentru experiența diplomatică acumulată înaintea numirii și pentru continuitatea profesională oferită ministerului. Mandatul său a coincis cu o etapă favorabilă diplomației multilaterale și relațiilor occidentale, inclusiv cu obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea SUA, în 1975. Aceste rezultate nu îi pot fi atribuite exclusiv, dar conducerea MAE a avut o contribuție importantă. **Meritul principal: susținerea instituțională a deschiderii diplomatice și economice.**
9. **Vasile Boerescu — 1873–1875 și 1879–1881.** Este o alegere poate mai puțin obișnuită, dar justificată prin contribuția la consolidarea independenței. Recunoașterea acesteia de către Germania, Franța și Marea Britanie, în 1880, a intervenit în timpul mandatului său. Îl apreciez pentru munca juridică și diplomatică prin care noul statut al țării a fost transformat în relații internaționale funcționale. **Meritul principal: consolidarea practică a suveranității, dincolo de proclamarea și recunoașterea ei inițială.**
10. **Mircea Geoană — 2000–2004.** Mandatul său a însoțit două rezultate structurale: aderarea la NATO și încheierea negocierilor de aderare la UE. A exercitat și președinția OSCE din 2001, cu implicare în gestionarea crizei din Macedonia. Reușitele integrării au aparținut unor conduceri succesive și unor echipe extinse, dar contribuția ministerială a fost substanțială. **Meritul principal: transformarea orientării euroatlantice în rezultate instituționale concrete, concomitent cu un rol diplomatic regional activ.**

**Adrian Severin (1996–1997), la egalitate cu Mircea Geoană.** Includerea sa are în vedere contribuția la apropierea României de Statele Unite și susținerea activă a candidaturii la NATO. Demersurile diplomatice din mandatul său s-au înscris în pregătirea lansării Parteneriatului Strategic româno-american, la 11 iulie 1997, în timpul președinției lui Emil Constantinescu. A avut, totodată, un rol important în negocierea și promovarea Tratatului cu Ucraina din 1997, prezentat drept instrument de

stabilizare a relațiilor bilaterale, dar ale cărui compromisuri au generat controverse politice și istorice.

Recunoașterea sa internațională a continuat după încheierea mandatului ministerial: între **2000 și 2002 a fost președintele Adunării Parlamentare a OSCE**, primul provenit din Europa Centrală și de Est. Această funcție completează profilul său diplomatic prin experiența dialogului parlamentar internațional și a prevenirii conflictelor, fără a reprezenta, în sine, un rezultat al mandatului de ministru.

Evaluarea păstrează însă rezerve importante. Mandatul s-a încheiat în contextul scandalului provocat de afirmațiile sale privind colaborarea unor lideri politici și directori de presă cu servicii străine. Potrivit relatărilor contemporane, verificările prezentate în CSAT nu au confirmat acuzațiile în cazurile semnalate; Severin și-a menținut poziția și a demisionat în decembrie 1997.

Ulterior, cariera sa europeană a fost afectată de cazul declanșat în 2011 printr-o operațiune jurnalistică sub acoperire a publicației *The Sunday Times*, ai cărei reporteri s-au prezentat drept lobbyiști. **Severin a denunțat operațiunea drept provocare și a contestat acuzațiile.** În 2016, Înalta Curte l-a condamnat însă definitiv la patru ani de închisoare pentru luare de mită și trafic de influență. În 2024, CEDO nu a constatat încălcarea dreptului său la un proces echitabil. Aceste fapte ulterioare mandatului trebuie consemnate distinct în evaluarea carierei sale.

Poziționarea în clasament exprimă aprecierea contribuțiilor sale diplomatice și a capacității de analiză strategică, însoțită de rezerve explicite privind deciziile controversate și episoadele care i-au afectat credibilitatea publică.

**Selecția celor cinci miniștri de externe cu bilanțurile cele mai slabe este mai dificilă.** Am ținut seama atât de folosirea competenței în sprijinul unor politici grav păgubitoare, cât și de slaba performanță în conducerea ministerului. Cele două situații diferă considerabil ca gravitate.

1. **Mihai Antonescu — 1941–1944.** Îl așez primul în această selecție pentru asocierea conducerii diplomației cu politica alianței naziste și cu participarea documentată la deciziile antievreiești ale regimului. Raportul Comisiei Wiesel consemnează inclusiv discuțiile sale cu reprezentanții germani privind deportările. Încercările ulterioare de desprindere de Axă trebuie recunoscute, dar nu schimbă bilanțul fundamental. ***Motivul decisiv: competența diplomatică a servit unor opțiuni cu urmări catastrofale pentru țară și pentru populațiile persecutate.***
2. **Ana Pauker — 1947–1952.** Evaluarea mea negativă privește sovietizarea diplomației și degradarea criteriilor profesionale de selecție. Epurarea diplomaților și înlocuirea competenței prin criterii de clasă și fidelitate

politică au afectat capacitatea instituțională a statului. Ocupația sovietică limita sever autonomia, însă ea avea și o responsabilitate proprie importantă în conducerea ministerului. ***Motivul decisiv: contribuția la ruperea continuității profesionale și la subordonarea diplomației unei orientări impuse de centrul sovietic.***

*3.* **Istrate Micescu — 1937–1938.** Îl includ pentru orientarea politică reprezentată în scurtul său mandat: apărarea externă a măsurilor antisemite ale guvernului Goga–Cuza, inclusiv în disputa privind cetățenia. Aceste poziții au afectat relațiile cu partenerii occidentali și credibilitatea angajamentelor României privind minoritățile. Prestigiul său juridic nu reprezintă, în sine, o dovadă de bună judecată diplomatică. ***Motivul decisiv: folosirea diplomației pentru justificarea unor politici discriminatorii care slăbeau poziția internațională a țării.***

*4.* **Ioan Totu — 1986–1989.** A condus ministerul în etapa accentuării izolării și a pierderii unor avantaje economice externe, între care clauza comercială americană, în 1988. Mai relevant pentru contribuția personală este discursul său de la Viena din ianuarie 1989, prin care apăra poziția rigidă a regimului față de angajamentele privind drepturile omului. Responsabilitatea principală aparținea lui Ceaușescu. ***Motivul decisiv: reprezentarea unei politici devenite incapabile să corecteze deteriorarea relațiilor externe și pierderea credibilității.***

5. **Oana Țoiu – 2025–2026.** Evaluarea critică are în vedere lipsa experienței diplomatice de carieră înaintea numirii, deficiențele de rigoare în comunicarea publică, lipsa de performanță în îndeplinirea sarcinilor ministeriale și controversele privind transparența numirilor și profesionalizarea MAE. În aprecierea mea, bilanțul mandatului a fost insuficient ***în raport cu responsabilitățile funcției și cu necesitatea obținerii unor rezultate concrete în promovarea intereselor României***.

## Anexa II. Organizații și publicații în dezbaterea de politică externă

Selecția reunește actori cu statute diferite, relevanți pentru analiza din capitolul 8. Nu este un clasament și nu are caracter exhaustiv. Contribuțiile sunt descrise prin activități și produse documentate; folosirea lor într-o decizie concretă se verifică separat. Denumirile din prima coloană trimit la sursele instituționale sau editoriale.

| ORGANIZAȚIA SAU PUBLICAȚIA | STATUT ȘI REPERE | DOMENII ȘI CONTRIBUȚII |
|---|---|---|
| Fundația EURISC | Fundație independentă; Liviu Mureșan | Riscuri, infrastructuri critice și reziliență; proiecte și dialog internațional de securitate. |
| EuroDéfense-România | Asociație; rețeaua EuroDéfense, din 2006, președinte Liviu Mureșan | Cooperare europeană în apărare; schimb de expertiză și participare la dezbaterea strategică. |
| Centrul de Prevenire a Conflictelor și Early Warning | Centru independent; Iulian Chifu | Conflicte, avertizare timpurie și decizie în criză; studii prospective privind spațiul postsovietic și dialoguri despre Marea Neagră. |
| New Strategy Center | ONG; Ionel Nițu și George Scutaru | Politică externă și securitate la Marea Neagră și în Balcani; Black Sea and Balkans Security Forum, cu MAE și MApN ca parteneri instituționali în 2026. |
| Aspen Institute România | Organizație neguvernamentală | Bucharest Forum, programe și documente de politici; dialog între decidenți, experți și mediul economic. |
| German Marshall Fund of the United States | Organizație neguvernamentală din SUA; partener transatlantic | Coorganizator Bucharest Forum; cooperare și schimb de expertiză între Europa și Statele Unite. |
| Centrul Român de Politici Europene | Centru de analiză; sucursală la Chișinău din 2012 | Afaceri europene, Republica Moldova, Parteneriatul Estic și bună guvernare; cercetare și proiecte aplicate. |
| ESGA | Asociația Experți pentru Securitate și Afaceri Globale; Angela Grămadă | Republica Moldova, Ucraina și Caucaz; cercetare regională și rețele de experți. |
| GlobalFocus Center | Centru independent de studii internaționale | Politică externă, reforme și reziliență la dezinformare; cercetare, recomandări și schimburi între experți. |
| Fundația Europeană Titulescu | Fundație; constituită în 1991, condusă de Adrian Năstate | Memorie diplomatică; cercetare, editare de documente și dezbateri de drept și relații internaționale. |

| ORGANIZAȚIA SAU PUBLICAȚIA | STATUT ȘI REPERE | DOMENII ȘI CONTRIBUȚII |
|---|---|---|
| Middle East Political and Economic Institute | MEPEI; organizație independentă, din 2009 condusă de Flavius Caba Maria | Dialog între Europa și Orientul Mijlociu; analize și conferințe privind securitatea energetică și cooperarea economică. |
| Institutul Diplomatic Român | Instituție publică din sfera MAE | Formare profesională și cercetare diplomatică; transmiterea competențelor și a memoriei instituționale. |
| CSSAS | Structură a Universității Naționale de Apărare Carol I | Cercetare de securitate și apărare; analize și revista Impact Strategic. |
| ISPAIM | Structură de cercetare a MApN | Politici de apărare și istorie militară; studii, conferințe și publicații de specialitate. |
| Pulsul Geostrategic / Geostrategic Pulse | Revistă bilingvă a INGEPO Consulting, fondată și condusă de Corneliu Pivariu între 2007 și 2019 | Analize românești și internaționale, în română și engleză; difuzare în peste 50 de țări și arhivă de evaluări. |
| GeoPolitica | Revistă editată de Asociația de Geopolitică Ion Conea; condusă de Vasile Simileanu | Dosare, interviuri și studii de geopolitică; arhivă din 2003, cu teme precum integrarea în NATO, Marea Neagră și infrastructurile. |
| Impact Strategic | Publicație a CSSAS | Studii de securitate și apărare; sprijin pentru cercetare, formare și schimb profesional. |
| Monitor Strategic și Revista de Istorie Militară | Publicații ale ISPAIM | Analiză strategică și cercetare istorică; documentare și dezbatere profesională. |
| Financial Intelligence | Publicație de jurnalism economic și financiar, lansată în septembrie 2018, fondată și condusă de Ancuța Carolina Stanciu | Analize la intersecția economiei, securității și politicii externe. Forumul Energiei și Forumul Pieței de Capital dezbat securitatea aprovizionării și finanțarea investițiilor. |

Sinteză pe baza surselor și a prezentărilor instituționale și editoriale citate în capitolul 8.

## Anexa III. Repere comparative ale rezultatelor

Tabelul reține mecanisme și limite care susțin comparația din text. Evaluările sunt calitative și nu reprezintă un clasament numeric între regimuri.

| Axa comparației | Perioada comunistă | Perioada de după 1990 | Criteriul rezultatului |
|---|---|---|---|
| Autonomia | Diferențiere parțială față de URSS, în cadrul blocului estic | Drepturi de participare și garanții în NATO și UE | Libertatea efectivă de alegere și mijloacele care susțin alegerea |
| Diplomația economică | Mobilizare centralizată și acces diversificat, cu riscuri de rentabilitate și creditare | Piață europeană, investiții și proiecte; sprijin public de calitate inegală | Livrări, încasări, proiecte executate și dependențe create |
| Medierea | Canale utile între interlocutori separați de conflicte sau de blocuri | Posibilități în dosare delimitate, în funcție de acceptul părților | Contribuție documentată la o comunicare sau o soluție |
| Cooperarea multilaterală | ONU și CSCE au oferit acces și posibilități de negociere | NATO, UE, OSCE, ONU și justiția internațională oferă instrumente diferite | Decizii influențate, sprijin mobilizat și obligații îndeplinite |
| Conducerea | Continuitate și capacitate de mobilizare, cu o corecție politică tot mai slabă | Pluralism și posibilitate de corecție, cu riscuri de fragmentare | Calitatea deciziei, răspunderea și continuitatea instituțiilor |
| Expertiza | Competențe profesionale sub control politic | Surse diversificate, echipe și finanțare adesea fragile | Cercetare verificabilă, recomandări folosite și arhive păstrate |